

A MARX KÁROLY
KÖZGAZDASÁGTUDOMÁNYI EGYETEM LAPJA

KÖZGAZDÁSZ

XXIII. ÉVFOLYAM

ÁRA 5 FT

1989. NOVEMBER

A Bambergi Egyetem és az MKKE közös konferenciája

Az NSZK-beli Bambergi Egyetem és az MKKE közös konferenciát tartott október 26-27-én egyetemünkön – Társadalmi és gazdasági változások – kihívás a management számára címmel.

A tanácskozást Zalai Ernő tudományos rektorhelyettes nyitotta meg: "Magyarország sajnos – történelme során nem először – ismét a világ érdeklődésének középpontjában áll. Én jobban szeretném, ha az európai ház egy csöndes sarkában tennék a dolgunkat, ám ezt Magyarország történelme és geopolitikai helyzete nem tette lehetővé" – kezdte üdvözlő szavait Zalai Ernő, majd kitért arra, hogy az európai politikai helyzet most különösen szerencsés, jó környezete a modernizációs törekvéseknek, kihasználásuk nagy történelmi felelősséget ró az egész országra és az egyetemre is. A német delegáció nevében Oppolzer rektor köszönte meg a meghívást. Emlékeztetett arra, hogy a két egyetem 1987-ben együttműködési szerződést írt alá, s a párbeszéd azóta igen élénk. Üdvözölte a magyarországi változásokat, mondván, a gazdasági és politikai hatások kölcsönösen befolyásolják egymást. Hangsúlyozta, hogy nem politikai irányultságú a küldöttségük, hanem tudósokból, gyakorlati szakemberekből áll, akik az európai közös piac kialakításának elősegítése érdekében jogi, gazdasági problémákat kívánnak megtárgyalni ezen a tanácskozáson.

A konferencián az alábbi előadások hangzottak el: Dobák Miklós: Magyar vállalati management – Janus arccal; Professzor Oechsler: Európa 1992-ben – vállalati jog és munkavállalói érdekvédelem a közös piacon; Végső Béla: Magyar marketing management Európában 1992 után; Bayer József: Különböző politikai helyzetek egy vegyesvállalati manager szemszögéből; Toldy-Ósz Iván: Aktuális problémák a magyarországi vegyesvállalatok vezetése számára; Mészáros Tamás: A tervezés megváltozott szerepe a vállalatokban; Wimmer: Elektronikus adatfeldolgozási szoftverek kereskedelmi felhasználása; Diruf: A számítógépes kiszállítási tervezés problémái és fejlődésének tendenciái; Sárközy Tamás: Vállalati átalakulások és a tulajdonviszonyok változása Magyarországon; Marosi Miklós: A vállalati fejlődés problémái és lehetőségei Magyarországon.

(További beszámoló a 3. oldalon)

A felvételt készítette Rózsa Gábor

Az egyetemi menzabizottság november 1-i ülésére a Pest-Budai Vendéglátó Vállalat vezetői is hivatalosak voltak. Monek Lászlóné az egyetem főigazgatója tájékoztatta a PBVV-képviselőit a legutóbbi vezetői értekezlet menzára vonatkozó eseményeiről. Itt többek között az is elhangzott, hogy a túlszűfoltosság enyhítése érdekében a külsős étkezőket valamilyen módon távol kellene tartani az egyetemi menza látogatásától. A vendéglátó vállalat vezetői erre kifejtették, hogy a rendkívül hosszú sorok remélhetőleg csak átmeneti állapotot jelentenek. Január 1-i határidővel ugyanis elkészül a Bölcs Bagoly és még egy másik

A menzán hamarosan rövidülnek a sorok ?

ELTE-s étterem is. Igaz, hogy ezek átadása után a Kárpátia-udvart becsukják, de a megnyíló éttermek kapacitása a Kárpátia kétszeresét jelenti. Tehát valószínűleg már csak két hónapot kell kibírniuk egyetemünk hallgatóinak és dolgozóinak.

A menzabizottság a várakozási idő csökkentésére tett egy javaslatot. Mindössze 100 egyetemi oktató-hallgató és 200 külsős fizet elő menüre; részükre viszont eddig külön sort biztosítottak. Célszerű lenne tehát más megoldást találni. Például más

éttermekhez hasonlóan turistamenüt lehetne összeállítani, mely az a la carte étlap alján szerepelne. A menüre nem kellene előfizetni – januártól különben is pénzbeni juttatásként kapja mindenki étkezési hozzájárulását az egyetemen – hanem a turistamenüt bárki választhatná mindennap. Egy sor felszabadításával pedig a tömeg jobban eloszlaná.

Természetesen – már csak a megnövekedett közgázós hallgatói létszám miatt is – továbbra is előfordulhat olykor zsúfolt-

ság. Gondot jelent az is, hogy 12 helyett mindössze 5 mosogató dolgozik a konyhán – mert hát 3400 forintért ki vállalja ezt a munkát – így a tálcákra, és evőeszközökre gyakran kell várni. Az evőeszközöket a mosogatás után eddig át kellett tolni az egész menzán: most a PBVV ígéretet tett arra, hogy a tálalópultnál kisebb átrendezést hajt végre és ezentúl közvetlenül az ételek előtt lesznek – belül – az evőeszközök.

Végül a két fél abban is meg egyezett, hogy hamarosan áttekintik az étterem vállalkozói formában történő, mellétkévenységekkel kiegészített közös működésének lehetőségeit is.

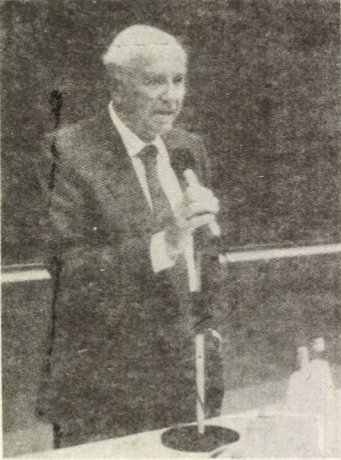
R. I.

Prof. a közgazdaságtudomány fellegvárából

A III. előadó kicsinek bizonyult a Franco Modigliani előadására összegyűlt, zömében hallgatókból álló közönség számára, így a zsúfolásig telt I-esben találkozott közönségével a Nobel-díjas tudós. Zalai Ernő tudományos rektorhelyettes mutatta be a vendéget, ám előbb közölte, hogy az előadás szinkrontolmácsolás nélkül hangzik el, hisz aki nem érti miről van szó angolul, az a magyar szakmai szöveget sem tudná követni. Franco Modigliani Olaszországban és az Egyesült Államokban tanult, s az új világban kapott katedrát. A híres Massachusetts Institute of Technology-n sok magyar is hallgathatta előadásait. A Nobel-díjat a megtakarítások és az emberi életciklusok közti kapcsolat feltárásához való kiemelkedő hozzájárulásáért kapta. (Erről szolt egyetemünkön tartott 30 perces előadása is.)

Az igazán "professzoros külsejű", ősz és mosolygós tudós azzal kezdte, hogy nemcsak először jár Magyarországon, de ráadásul először tanít a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetemen is. Szóval nagyon meghatott – mondta – már csak azért is, mert az egész nyugati világ érdeklődéssel, a támogatás készségével figyeli a magyarok mozgalmát szabadságuk kivívásáért. Nem készült az előadásra, hiszen "sokkal fontosabb" dolgai voltak: meg kellett néznie Budapest látványosságá-

it és találkoznia kellett egy csomó emberrel.

Modigliani professzor

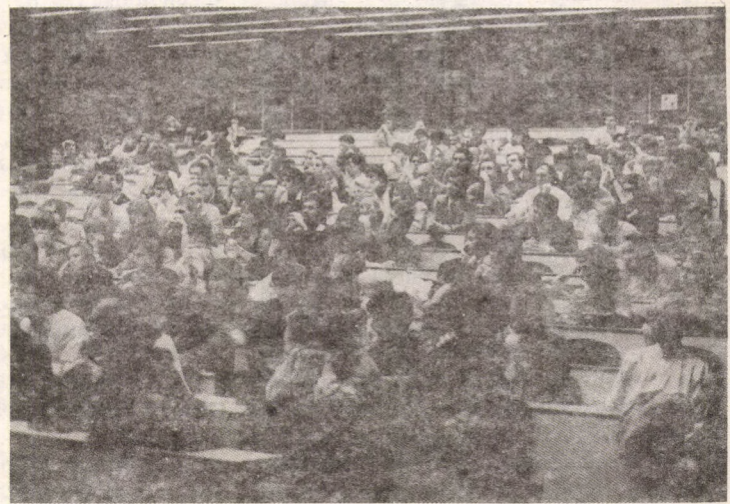
Makrogazdásznak definiálta magát, ilyenként legfontosabb teljesítménye egy a meghatározott életciklusokat megélt egyének megtakarítási viselkedéseit leíró modell elkészítése volt. Hogy jobban értsük: Friedmann és közte az az alapvető különbség, hogy míg az előbbi uniformizált, egyenletes életet élő emberekkel számol, addig ő megkerülhetetlennek tartja azt a körülményt, hogy az egyének különböző életciklusokat élnek meg a gyerekkortól az öregségig. A különböző életkorban élvezett jövedelmek, illetve az eltérő élethelyzet eltérő megtakarításokat eredményez a lakosság körében. Ezen belül sajátos "púp formájú" a megtakarítások szerkezetete: az egyé-

nek spórolnak valamire, lakásra kocsira stb., s aztán költenek. Az egyéni "púpokból" épülhet fel azután egy nemzet megtakarítási "viselkedése".

Mindez persze bizonyos feltevételek mellett értendő. Az 50-es években azt gondolták, a gazdagok megtakarítanak, a szegények nem. Ezzel szemben Modiglianiék kutatása azt mutatta, hogy a megtakarítási hajlandóság a jövedelem növekedésének gyorsaságával függ össze. A kezdetben szegény Japánt már akkor nagy megtakarítási hajlandóság jellemezte, mivel igen gyors volt gazdasági növekedése, míg a gazdag USA-ra a szinte semmi növekedés mellett a kis megtakarítási

sükre) az életciklus a megtakarítási viselkedések alapvető magyarázó tényezője.

Vendégünk három kérdésre felelt, az utolsó arra vonatkozott, mi a véleménye Magyarország gazdasági helyzetéről? Úgy vélte, sok és komoly gondjai vannak ennek a gazdaságnak, de egyik sem kritikusan néhez. A lényeg, hogy meg kell szüntetni minden olyan költséget, amiért a gazdasági szereplők nem kapnak semmit cserébe. Régi "átkos kapitalista" recept ez – mondhatnánk –, Modigliani minden esetre élénk országnak látja hazánkat, ahol lelkesek az emberek, bíznak a jövőben – erős moraj a teremben –, és ha koalíciós kormá-

Az angol nyelvű előadás hallgatói

hajlandóság volt a jellemző.

A professzor végső konklúziója az volt, hogy az általuk vizsgált országokban (nyugat-európai, egyesült államokbeli és japán adatok álltak rendelkezé-

nyunk lesz, amelytől lenyeli a keserű pirulákat a társadalom, akkor nem lesz itt baj.

K. S.

Az alapozó képzés dekanátusa által végzett, az elő két évfolyam diákjainak 60 százaléka kiterjedő felmérés szerint a hallgatóknak körülbelül 10 százaléka kíván a közgazdasági karon továbbtanulni. (Mintegy 10-15 százalék a társadalomtudományi kart, 75 százalék a gazdálkodási kart választaná.) A közgazdasági kar kari tanácsát – melynek november 2-i ülésén ez a tájékoztatás elhangzott – ez is arra ösztönzi, hogy minél jobb propagandát fejtsen ki a karon oktatott kurzusok mellett.

A tanács nem volt szavazóképes, egyrészt, mert – mint Zelkó Lajos dékán elmondta – többszöri egyeztetés után sem sikerült az egyetem diákképviselétével megállapodni arról kik, miként (milyen időpontban tartott üléseken stb.) vennének

részt a testület munkájában. (A diákok nagy terhelésükre panaszkodnak, kevés fennmaradó idejüket az egyetemi tanács, általuk fontosabbnak ítélt ülésein való részvételre szánják.) Másrészt sokan hiányoztak az oktató tanács tagok közül is. A dékán kérte a tanszék vezetőket, ösztönözzék a választott képviselőket az ülésen való megjelenésre.

A testület elfogadta, hogy a kari doktori és tudományos tanács régi összetételében folytasd munkáját addig, amíg egy szavazóképes tanács megújítja szervezetét.

Sajátos szavazási módszerrel ejtették meg 4 tanszék vezető ki-

nevezésének kari támogatását. A titkos szavazás több lépésben zajlik. Először is szavaznak az ülésen jelenlévők. Ez zárt borítékba kerül – bár az is elhangzott, hogy ezt össze lehet számolni (sic!) –, majd egyenként szavaznak a jelen-nem-lévők akkor, amikor sikerül elérni őket. (Így megy ez addig míg a tanács tagok legalább kétharmada le nem szavazott.)

Ebből következően csak a jelöltekéről számolhatunk be: A statisztika tanszék vezetésére Mundruczó Györgyöt jelölték. A Makrotervezési és Modellezési Intézet gazdaságpolitika tanszékének élére Veress

Józsefet, a társadalompolitika tanszék élére Jeney Györgyöt (félállásban), a jövő kutatás és tervezés tanszék élére Nováki Erzsébetet (öt egyben intézeti ig. helyettesnek is javasolják).

Ezután a gazdaságföldrajz- és természeti erőforrások gazdaságtana tanszék mutatkozott be. A hat munkatárssal dolgozó szervezet számára, részben a képzéskorszerűsítés nyomán meglehetősen nagy egyéni megterhelést jelentő feladatok hárulnak. (Például egyik hétről a másikra több, mint 1000 dolgozat kijavítása.) A kollégák fele – bár igen nagy aktivitással, odaadással dolgozik – túl van a nyugdíjkorhatáron. Mindez indokolttá tenné új státuszoknak a tanszék rendelkezésére bocsátását – ha erre egy mód kínálkozna.

K. S.

Tízből egy diák lesz a makro karon

A Bambergi Egyetem és az MKKE közös konferenciája

A kétarcú magyar vállalati management

Dobák Miklós a magyar vállalati managementet Janushoz, a jövőbe és a múltba egyszerre néző kétarcú római istenhez hasonlította, mondván; a piacgazdaság és a tervgazdaság közti ingadozás jellemzi a mostani magyar helyzetet. A magyar gazdaság felélvezhető állapotban van – vélte – és a magyar vállalatvezetés általánosságban ítélve hallatlan találatkonyságot tanúsított egy reménytelenül perspektívalatlan gazdasági rendszer keretei között. Azok a hibák és korlátok, amelyekkel a vállalatoknak, s vezetőiknek el, illetve le kell számolniuk, döntően az eddig fennállt rendszer immanens velejárói voltak. A gazdaságban tapasztalható jelenségeket az alábbi tézisekben foglalta össze Dobák Miklós: "Nehezen alakul ki párbeszéd a különböző irányítószervek munkatársai és a vállalati vezetők között, kevés a kormányzati szervekben a vállalati gyakorlatot jól ismerő szakember. Az uniformizált megoldásokhoz szokott menedzsereink

nagyon nehezen képesek a heterogén környezet miatt szükséges differenciált választásra. Egyrészt sürgetően jelentkeznek a piacgazdasághoz szükséges 'organikus' megoldások igénye, másrészt a még mindig kiszámíthatatlan, sok tekintetben kézi vezérlésű gazdaságirányításhoz való tradicionális alkalmazkodási formákat is szükségszerűen fenn kell tartani. A felsőszintű vállalatvezetés jórésze politikailag óvatos, sokszor kimondottan konzervatív. Van ebben hatalomféltség, presztízsméntés is, hiszen az elmúlt időszakban a vállalati vezetői pozíciók sok tekintetben a politikai hatalomba való beépülést is jelentették, s most kérdéses, hogyan tudnak az érintettek a múlttal, saját múltjukkal leszámolni. A vállalatvezetés felkészültsége, módszertani ismereteinek színvonala, nyelvtudása hallatlanul csekély. Igen alacsony színvonalú az általános értelemben vett vállalati kultúra."

Terápia

Terápiaként Dobák Miklós a piacgazdaság kialakulásának útján való következetes előrehaladást jelölte meg, a továbbiakban ennek részleteit tárgyalta: "Alapvető jelentőségű követelmény a politika kivonulása a vállalati működésből. Stabil, kalkulálható társadalmi-politikai környezet szükséges. Óriási szerepe van a politikának, a politikai rendszernek a bizalomteremtés, a bizalomerosztás szempontjából. Frusztrált, bizalmatlan, sok szempontból alulmotivált vállalatvezetőket kell felrázni, vállalkozókedvet, egészséges karriervágyat, kiugrási kedvet, bizonyítási kényszert kell beléjük oltani. Az oktatás, a képzés, a továbbképzés olyan rendszerét kell kialakítani, amely segít pótolni súlyos módszerbeni elmaradásunkat, amely a vállalkozókedv iránti igényt már az egyetemi

hallgatók számára képes közvetíteni. Nagy hangsúlyt kell helyezni a külfölddel való sokoldalú kapcsolatra" – mondta előadása végén Dobák Miklós –, hiszen a nagy nemzetközi vállalatokhoz való kapcsolódás ma igen fontos a kis nemzetek vállalatai számára.

Ezután Oechsler professzor beszélt az egyesült Európa-közösségről, a megvalósuló egységes szoltátpiacról, az emberek, a munkavállalók, a tőkék, a javak szabad áramlásáról, az ebből adódó egységesítő feladatokról, a Magyarország számára is orientálódó helyzetről és a tennivalókról. Őt Toldy-Ósz Iván, a Magyar Gazdasági Kamara Joint-Venture Klubjának elnöke követte, aki elsősorban a német vendégeket tájékoztatta a magyarországi közös vállalatok alakulásáról, majd további előadások következtek.

Sárközy Tamás miniszterhelyettes előadása

Másnap Sárközy Tamás volt az első előadó. A konferencia gyér számú hallgatósága szemtűnően nagy tetszéssel fogadta a lehengerlő érv-tény-showsztori-áradatot, aminek során párt, kormány, parlament, sajtó és szinte mindenki más meg-

kapta a magáét. A magyar törvényhozás egy tehetetlen kormánnyal, egy még tehetetlenebb parlamenttel, egy kissé izgatott ellenzéssel a háta mögött óriási erőfeszítéseket tett a piacgazdaság törvényi feltételeinek megteremtésére –

kezde előadását Sárközy Tamás. Elmondta, hogy a társasági törvény szinte minden jogi korlátozást elhárított a piacgazdaság elől. Kissé alkotmányellenesen ugyan, de a jogász arról híres, hogy csak törvényt ismer, és nem olvas olyan politikai proklamációt, amilyen az Alkotmány – tette hozzá. Idős politikusokkal való közelharc árán sikerült megszüntetni a részvételi kényszert, azaz ma már annak is lehet vendéglője, akinek nincs vendéglátóipari szakképesítése. Zöld útja van ma már a külföldi tőkének, akár

száz százalékosan is birtokolhat vállalatokat. Garantált a szabad devizatranszfer, ami "devizálisan" rossz ugyan, de a pénzügyesek kénytelenek voltak tudomásul venni, hogy ez a prostituált szüzlány-eset és másképp nem megy, pontosabban nem jön a tőke. Egyelőre csak névre szóló részvények lehetnek, de ez persze könnyen megkerülhető: ha például Pinochet, vagy a dél-afrikai junta akarna itt beruházni, nem kéne mást tennie, mint Bécsben egy befektetőtársaságot alapítani, s máris szabad az út.

Magyarországon túlteng az irigység

Az első kilenc hónapban 3500 tisztán magánszemélyekből álló kft alakult. Viszonylag kis tőkével – tette hozzá Sárközy Tamás – mert a lakosság egy szavát sem hiszi el a kormánynak, és persze igaza van. De próbálkoznak, köztölgatnak már. Magyarországon túlteng az irigység, inkább följelentik a meggazdagodót, ahelyett, hogy követnék a példáját. Azzal folytatta Sárközy Tamás, hogy egyre jobban elszabadulnak itt a szenvedélyek, nemigen lehet ezt az eddig kedélyes-cinikus törvényalkotást folytatni, de az értékpa-pírkiadásról és az értékpa-pírpiacról szóló törvény még idén a parlament elé kerül, s készül az államháztartási, a banki, a jegybanki törvény, valamint új polgári törvénykönyv és új munkatörvénykönyv előkészületei folynak a Közös Piachoz való adaptálódás jegyében. Nagy magyar nacionalizmusnak nevezte Sárközy Tamás azokat a kifogásokat, amik szerint véget

kell vetni az ingatlanok külföldiek számára történő eladásának, mert kiárusítja a nép vagyonát, pedig a magyar föld a magyaroké. "Egy ország, amelyik úgy áll, mint mi, ezt nem engedheti meg magának, az ilyeneknek Svájcban kellett volna születniük" – szögezte le álláspontját az igazságügyminiszter-helyettes. Nyugalom, szeretet, tolerancia kell a magántulajdonosodáshoz – mondta. Akik kifogásolják, hogy a kommunisták átmentik vagyonukat, az új burzsoák és a nagyvállalati vezetők meggazdagodnak a privatizálás során, azoknak tudomásul kellene már venniük, hogy részvényt az vesz, akinek pénze van, lírai költők, börtönből frissen szabadult ellenzékiek pedig nem tartoznak ezek közé. Van valamennyi zűrés körülmények között alakult kft, néhány százan jelentősen megszédtek magukat, de a lényeg az, hogy született sok egészséges magánvállalkozás – mondta Sárközy Tamás.

Hogyan lehet jónéhány milliót keresni

Minden privatizálás a korrupció melegágya – folytatta –, különösen az egy ilyen balkáni országban, mint Magyarország. Ennek mintegy bizonyítékaként el is mondott egy biztos receptet arra, hogyan lehet jónéhány milliót keresni azzal, ha az ember az igazgatása alatt álló állami vállalatot eladja a saját maga által alapított magánvállalatnak. A 90 százalékos többségű állami tulajdon csak mesterségesen bontható le, s ebbe annak is bele kell férnie, hogy a vagyonértékelés hasraütéses alapon megy. Ha a lakosság túlzottan fölízgatja magát, akkor kicsit vissza kell lépni, azután tovább előre – fogalmazott Sár-

közy Tamás. A tömegkommunikációban össze-vissza beszélnek, miközben a politikai helyzet is zűrzavaros. Sárközy Tamás szerint a kormány nem éli túl a költségvetési és az adóvitát, hanem decemberben megbukik. Ezután 6-8 hónapig olyan átmenet lesz, amikor számítása szerint szünetelni fog a törvényalkotás.

Sárközy Tamás ezek után kérdésekre válaszolt, majd a konferencia hátralévő részében Mészáros Tamás, Wimmer, Heitzer, Diruf és Marosi Miklós professzorok tartottak előadást.

M. G.

Az Állami Számvevőszék elnöke Hágelmayer István egyetemünk professzora

A rádió október 31-i adásából szereztünk tudomást arról, hogy az Országgyűlés megválasztotta Hágelmayer Istvánt a számvevőszék elnökévé. Hágelmayer István hosszú évek óta egyetemünk oktatója, volt a pénzügytanszék vezetője, majd a Pénzügykutató Intézet igazgatója. Az intézet megszűnésével ismét visszatért az egyetemre, amitől mint gyakorló oktató soha nem szakadt el.

– Hogyan fogadta az elnöki megbízatást? – tettük fel a kérdést Hágelmayer Istvánnak.

Az ország élő lelkiismerete

– Kis szorongással, mert én az életben még nem ellenőriztem. Viszont, mivel pénzügyi politikával foglalkoztam – tehát költségvetés, hitel és devizapolitika kapcsolatát próbáltam keresgélni – így értek ezekhez a dolgokhoz. Nem hiszem, hogy megoldhatatlan feladatok elé állít majd ez a munka.

– A számvevőszék tulajdonképpen az ország élő lelkiismerete lesz, ha arra gondolok, hogy a feladatahoz tartozik a rendellenességek, és a számtalan beérkező panaszos levél kivizsgálása.

– Gazdasági területen feltétlenül az lesz.

– Közvetlenül ki alá tartozik a számvevőszék, az Országgyűlés alá, vagy a kormány alá?

– Ez az Országgyűlés szervezete. Az Országgyűlés munkáját kívánja segíteni, mégpedig azzal, hogy a Parlament által hozott törvények végrehajtását ellenőrzi. Ebből a szempontból tehát az ellenőrzés tulajdonképpen a kormány tevékenységére is kiterjed. Vizsgálni fogjuk, hogy jelenleg a Magyar Nemzeti Bank mennyi hitelt ad a költségvetési deficit finanszírozására, aminek lefargására kell törekednünk. Fontos feladat lesz még a Magyar Nemzeti Bank bankjegykibocsátási és érmeforgalmazásának az ellenőrzése, időnkénti revíziója, és javaslatok tétele annak érdekében, hogy jobb legyen a pénzforgalom, mint ahogy eddig volt. Eddig ezek a fő feladatok, de jelentős mértékben át fogjuk venni a Központi Népi

Ellenőrzési Bizottság feladatait is. Gondolunk a folyamatban lévő ügyekre, amelyek még nem kerültek kivizsgálásra, azokat is lezárjuk. Valószínűnek tartom, hogy egészen 1992-ig, míg nem hoznak létre egy olyan bizottságot itt Magyarországon, amely az állampolgári jogokkal foglalkozik, addig nekünk kell majd ezekkel a kérdésekkel is foglalkozni.

Kik voltak a felelősök?

Több parlamenti képviselő azt is kérte, hogy vizsgáljuk ki mennyi a tőkés adóságállományunk 1985-ig visszamenőleg, ugyanis az elmúlt időszakban különböző híreket hallottak erről. Derítsük ki, mennyi hitelt vettünk fel, és azt, ami a képviselőket leginkább érdekli, hogy mire használtuk ezt fel, kik voltak a felelősök, akik elherdálták ezeket a pénzeket.

– Ez egy minden szempontból rendkívül kényes és szerteágazó feladatnak ígérkezik. Hány embert foglalkoztat majd a számvevőszék?

– Most egy elnököt és két elnökhelyettest neveztek ki. A közeljövőben döntünk majd arról, hogy milyen szervezete legyen ennek az intézménynek.

– Érdekelne, hogy ez társadalmi munka, vagy hivatali megbízatás?

– Hivatali munkát végez, az a –előreláthatólag– 270 személy, aki részt vesz ebben.

– Kiből toborozzák a számvevőszék munkatársait? Gondoltak itt a Népi Ellenőrző Bizottság, vagy netán a régi MSZMP apparátusára?

Pártoktól független szervezet

– A pártapparátusból nemigen veszünk át munkatársakat,

Az elnök

mert a számvevőszéknek független szervezetnek kell lennie, annál is inkább, miután ez többek között vizsgálni fogja a különböző pártok gazdasági tevékenységét.

– Ezek szerint ön sem párttag?

– Nem vagyok. Egyébként nem vállalhattam volna ezt a megbízatást.

– Az nyilvánvaló, hogy ezen a területen nagyon fontos szempont a számvevők megbízhatósága. Éppen ezért van-e beleszólása a munkatársak kiválasztásába?

– A megbízhatóság a legfontosabb. Több, mint ezer pályázat érkezett és november 15-ig közvetlen munkatársaimmal bíráltuk felül és hoztuk meg a személyi kérdésekben a döntést.

– Milyen végzettséggel kell rendelkezni a számvevőknek?

– Alapvetően közgazdasági és jogi. De el tudom képzelni azt is, hogy valaki csak érettségizett, és emellett nagyon jó számítástechnikus. Biztosan tudjuk majd alkalmazni.

– Helyileg hol lesz a számvevőszék?

– Valószínűleg megkapjuk a KNEB mostani épületét, vagyis a KNEB infrastruktúrájára fogunk támaszkodni.

– Ön, mint a pénzügytanszék professzora, oktat, előadásokat tart. Új megbízatása mellett, vajon eleget tud-e majd tenni egyetemi feladatainak?

"Állást nem vállalhatok"

– Új megbízatással együtt jár az a kikötés, hogy állást nem vállalhatók. Semmiféle állást vállalni nem szabad, amiért fizetnek. Csak olyan pénzt vehetek fel, ami a Szerzői Jogvédő Irodán keresztül megy, vagyis, ha például könyvet vagy cikket írok. Ez megengedett.

– Az egyetemről való elszakadás gondolom érzékenyen érinti, hiszen közismert, hogy ön nagyon szeret tanítani.

– Valóban. Éppen ezért szeretném megtartani az óráimat. És, ha netántán elfoglaltságom miatt nem tudok eljönni, szeretnék gondoskodni, helyettesről, külső előadók meghívásával. Egyszóval nem akarok elszakadni a tanszéktől.

– Mégis ezt kell tennie.

– Hivatalosan igen.

– Tehát ezek az utolsó napok, hetek, amit az egyetemen tölt?

– Január elsejéig vagyok itt.

– Amikor megválasztották felöltött bennem, – s gondolom másokban is –, hogy vajon az országgyűlési választás az ön megbízatását nem érinti? Egyáltalán milyen időtartamra szól az elnöki megbízatás?

– Az elnököt 12 évre választják, hogy még bizonyos értelemben a Parlamenttől is független legyen. A Parlament a főnök, ő adja a feladatokat, de hogyha változik a kurzus a számvevőszéket nem lehet leváltani.

– Ezek szerint meglehetősen hosszú időre szóló munka vár önre. Mít szól ehhez a családjá?

– Örültek, noha kicsit aggódtak is értem.

– Mi is szívből örültünk, hogy e megtisztelő megbízatás egyetemünk professzorát érte, Hágelmayer Istvánt, akinek a személye – erre a feladatra – nemcsak szakmai, de erkölcsi garanciát is jelent.

H. E.

Széchenyi István Szakkollégium téli tábora

A Széchenyi István Szakkollégium téli tábora 1990. január 25–28-ig lesz Sződligeten. A táborba minden érdeklődőt – főként elsősöket – nagy-nagy szeretettel várunk. A tábor díja szállással és étke-

zéssel együtt mindössze 300-400 forint lesz. Ízelítő a gazdag programból: Tamás Gáspár Miklós (politológus), Gazsó Ferenc (szociológus), Sára Sándor (filmrendező), dr. Barsi Ernő (néprajzos), Bauer

Tamás (közgazdász) előadásai; Cseke Péter Csehov novellaestje; Egon a falon jazz-koncert; Jánossi együttes; táncbázis.

További információkért fordulj bármely szakkollégistához vagy gyere a Ráday utcába!

Kitörni kárpát-medencei szellemi bezártságunkból!

Az egyetemi posztgraduális képzés jelentősen átalakult a reform során. A változások lényegéről, a képzés megfinanszírozási lehetőségeiről, illetve a karon folyó vállalkozásokról beszélgettünk Hámori Balázs dékánnal.

– Egyetemünk négy nagy rendszerben szervez posztgraduális képzést. Az első típus a hagyományos közgazdász szakképzés; ennek során az alammaterbe visszatérő volt hallgatóink szakdiplomát kapnak. Ez olyan mintha valaki az orvosi egyetem elvégzése után – mondjuk – belgyógyászti képzést is nyer. A következő terület a nem közgazdasági diplomával rendelkezők szakosító képzése. Ennek keretében főleg mérnökök, jogászok, geológusok, geofizikusok tesznek közgazdasági ismeretekre szert.

A tudományos továbbképzés rendszerének fő területét az egyetemi doktori cselekmények jelentik. Jelenleg a kisdoktori és a kandidátusi szint közelítésére törekszünk, vagyis szeretnénk úgy felkészíteni a jelöltek, hogy akár kandidátusi fokozatot is szerezhessenek, illetve az egyetemi doktori fokozat tartalmában ekvivalens legyen a kandidátusi fokozattal. A tudományos továbbképzés rendszerében igyekszünk minél több lehetőséget teremteni arra, hogy egyetemünk fiatal munkatársai külföldön tanulhassanak tovább illetve kutathassanak.

Az alacsony bérek kiegészítésére

Végül pedig igen fontos tevékenységünk a menedzser-képzés, melynek bázisát a nemrég az egyetemhez csatolt Országos Vezetőképző Intézet jelenti. Az itt folyó munkába persze egyes tanszékek – pl. vezetés-szervezés, ipargazdaságtan, pénzügy, marketing és mások – is bekapcsolódnak. A nálunk folyó tanfolyamok többsége önköltségtérítős-jellegű; de egyre inkább törekszünk arra, hogy nyereséges vállalkozásokba fogjunk. A profitorientált tréningekből befolyt pénzből pedig különböző forrásokat képezhet az egyetem: ezt például az oktatók kriminálisan alacsony bérének kiegészítésére, vagy anyagi-technikai felszerelések beszerzésére lehet fordítani.

– A vezetőképző tanfolyamok iránt igen nagy a vállalatok igénye, éppen ezért egyre nagyobb a konkurencia a piac kínálati oldalán...

– Valóban valóságos dzsungel alakult ki a programokban. De ezt én természetesnek tartom, és úgy érzem, egy idő után kialakul egy valóságos piac, s csak a legjobb maradnak talpon.

Cserélhető képzés: modulok

– És egyetemünk programjai versenyképesek?

– Egyetemünk jóhíre miatt eleve sokan választják a mi tréningjeinket. Ettől függetlenül a marketing területén sok még a tenivaló, egy tudatos image létrehozásával még vonzóbbá kell tenni az egyetemet a külső szakemberek számára, valamint jó kapcsolatot kell kiépíteni a sajtóval is. Ter-

mészetesen mindéz nem elég, ha nem reagálunk érzékenyen és gyorsan a piaci változásokra. Az már ugyanis nem járható út, hogy x tanszék meghirdet egy olyan kurzust, amihez ért. Jelenleg éppen fordított a helyzet: nekünk azt kell nyújtanunk, amit a piaci igények diktálnak. Ennek érdekében a posztgraduális képzés során például úgynevezett cserélhető képzési modulokat alakítottunk ki. Ha például szakdiplomások két-három éven belül visszatérnek hozzánk egy másik kurzusra; akkor nem kell néhány, esetleg korábban már megtanult tárgyat újra felvenniük, hanem teljesen új ismeretekhez juthatnak.

– Az egyetem alapvetően non-profit intézmény. És hát az itt folyó oktatási-kutatási programokat valamilyen forrásból meg kell finanszírozni. Milyen lehetőségei vannak e téren a posztgraduális karnak?

Vállalati kör az egyetem körül

– Köztudott, hogy a hagyományos intézmény-finanszírozási rendszer elavult. A minisztériummal persze a hagyományos formában is élő kapcsolatban állunk, de már tőlük is egyre inkább csak bizonyos, a népgazdaság számára is hasznos projektekre kapunk pénzt. Am ami ennél még fontosabb az az, hogy egyes cégeket bevonunk a számukra is hasznos programokba; hiszen a vállalatok érdekében áll, hogy korszerű piaci ismeretekkel rendelkező szakemberek dolgozzanak náluk. Tehát törekszünk arra, hogy az egyes vállalatok és intézmények szponzorálják a kar kurzusait. Eddig az volt a gyakorlat, hogy egy-egy cég adott kurzusra befizette a tandíjat, és miután munkatársa elvégezte a tanfolyamot, a kapcsolat megszakadt. Most olyan gyakorlatot váltottunk, ugyanakkor hosszútávú programok kidolgozásán munkálkodunk, amelyekre folyamatosan várjuk az újabb és újabb fiatal szakembereket. Tehát az egyetem, mint szellemi központ körül egy vállalati kör kialakítása, egyik legfontosabb célkitűzésünk.

A külföldi kapcsolatok szerepe

A következő lehetőség az alapítványrendszer. Tehát itt olyan témaköröket kell felvetnünk, olyan programokat kell kidolgoznunk, amelyekhez meg lehet nyerni a jogi és magánszemélyeket.

Végül, de nem utolsósorban külföldi kapcsolatokat építünk ki egyre erőteljesebben. A külföld a legnagyobb érdeklődést a vezetőképzés iránt mutatja. És itt nem is elsősorban magánvállalatokra, hanem állami és egyéb non-profit intézményekre, sőt egyes országok, tartományok kormányaira gondolok. (Például Nyugat-Németország, Anglia, Hollandia, Kanada stb.). A vezetőképzés területén a posztgraduális kar különösen intenzív kapcsolatot kíván kiépíteni például a mannheimi, a bambergi, a hannoveri és a nyugat-berlini egyetemmel. Az NSZK-ban egyébként az a gyakorlat, hogy főleg tartományi kormányok létesítenek alapokat, és ebből fedezik a magyar szakemberek németországi részképzését,

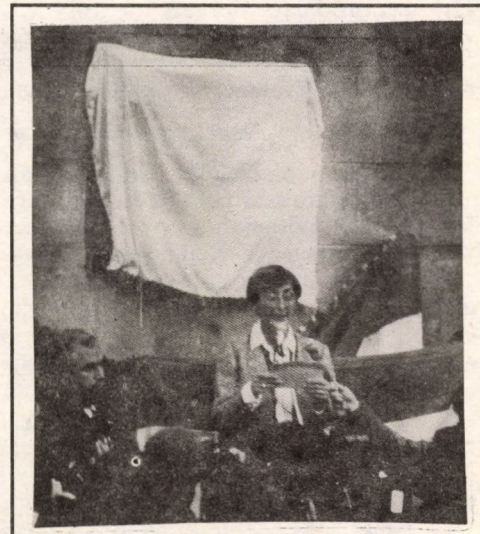
illetve a nyugatnémet előadók magyarországi költségeit.

A közgázon néhány éve végzett fiatal szakemberek továbbképzése hamarosan hosszútávon is igen fontos programja lesz a karnak. Egyes kurzusokról a legjobb 15-20 fiatal közgazdász-vezetőt külföldre is szeretnénk küldeni. Igen kemény előfeltételeket szabunk meg tehát a kurzus indításánál. Ezek egy részénél kötelező az angol, vagy a német nyelvtudás, ugyanis idegen nyelven folyik az oktatás. A másik típusnál pedig ugyan nem előfeltétel az idegen nyelv ismerete, de a kurzussal párhuzamosan intenzív nyelvtanfolyamot indítunk; így egy idő elteltével itt is idegen nyelven folyik a képzés.

Egyetemünk és ezen belül a posztgraduális képzési kar egyébként minden lehetőséget meg kíván ragadni, hogy a közgazdaságtudomány és a managerképzés nemzetközi áramlataiba széles alapokon integrálódjék, hiszen csak így lehet a kárpát-medencei szellemi bezártságunkból kitörni.

R. I.

1989. október 23.

A Kilián laktanyánál özv. Maléter Pálné
Fotó: Rózsa Gábor

Széljegyzetek a KÖZGAZDÁSZ '89/15 számának margójára

1. Szabó Attila számomra az ismeretlenség homályából bukkant elő a múlt tanév végi HT választásokon. Nem volt az ÉV tagja, akiket többé-kevésbé ismertem. Határozott, öntudatos fiatalembert ismertem fel személyében, aki konstruktív és nem defenzív, elhárító kritikával állt hozzá a reformévfolyamok érdekeinek képviseléséhez. Sikerélményt számára láthatóan nem elsősorban a "reformminiszter megállítása vagy egy javaslat megbuktatása" (vö: Banyár, Váltó 1989/2) ad, hanem az eltérő érdekek előremutató harmonizálása. Ezért is érdeklődve olvastam a vele készített interjút (Közgazdász, 1989/15). Nem is csalódtam benne, a fentebb említett erényei tükröződtek abban is. Határozott véleménye van a reform eddigi eredményeiről és hiányosságairól. A jelenségeket pontosan diagnosztizálja, s az csak természetes, hogy az okok megítélésében véleményünk nem mindenben egyezik meg. A furcsa éppen ennek ellenkezője lenne. Korunk, tapasztalataink, szempontjaink mások.

Öntudatos, átgondolt véleménye abban is megmutatkozott, hogy nem fogadta el az interjút készítő (R. I.) által a kérdésekben készen feltálat kritikus válaszokat, a maga szavaival és a sugallt sommás elintézésessel szemben árnyaltabban fogalmazta meg véleményét. Az már újságírói stílus kérdése, hogy valaki az interjúalany, vagy saját véleményét emeli ki főcímné és alcímné (A diákok nem versenylóvak, Reform! Túl gyorsan?), illetve hogy közvetíti vagy formálja annak véleményét.

Amit az élet nem igazolt

2. Más. Tíz évvel ezelőtt alakult meg a Népgazdasági Tervezési Intézet, amelyet van szerencsém 1984 óta vezetni. Nem a jubileum okán említem, nem erről emlékezett meg a Közgazdász sem. A mai Intézet a heterogenizálódott volt "Terv" tanszék (tervezés, jövőkutatás, matematikai közgazdaságtan, ökonometria) és két kutatócsoport (gazdaságpolitika, társadalompolitika) összevonása révén jött létre. Az Intézet négy osztályra tagolódik (-ott), négy osztályvezetővel, akik fölött az intézeti igazgató áll(t). Túlhierarchizált, bürokratikus struktúrájának bizonyult, amit az élet nem igazolt. Másrészt, a szervezeti átalakítás kapcsán olyan felső szintű döntés született, amely az egyetemen levő intézetek belső szervezeti tagolódásának egységesítését, és pedig intézeti tanszékekre (s nem osztályokra) való bontását írja elő.

Ennek szellemében született meg a két fentitől eltérő szerkezetű intézet (NTI és MSZI) új felállítására vonatkozó javaslat, amelyet a kari tanács szeptemberben megtárgyalta. Ott a kar két közismerten nagy hangú és gyanakvó tagja rögtön valamiféle praktikát, tisztességtelen előnyserzést vélt a dologban felfedezni, mert hát ugye mi másról lehetne is szó, ha valaki "hatalomban" van. Gyanújának hangot is adott, mármint annak, hogy itt osztódással való szaporodásról van szó, ami több vezetőt és vezetői szobát, valamint vezetői pótlékokat jelent. A Közgazdászt tudósító M. G. cikkében mindezt érzékletesen és színesen adta vissza, sőt még a maga véleményével meg is toldotta. Ha már lúd, legyen kövér!

Nem szaporodásról van szó

Érdekes módon szelektív tudósításában a fenti megalapozatlan vádak cáfolatára már nem jutott hely. Arra történetesen, hogy az ülésen is elmondtam, hogy nem több, hanem kevesebb vezetőről van szó (az eddigi öt helyett négyről), és így kevesebb önálló vezetői szobáról, nem szaporodásról van szó, hiszen az öt önálló akadémiai diszciplína továbbra is csak négy egységbe tagozódik, s a javasolt vezetői pótlékok összege lényegében az eddigivel egyenlő, a mindössze 10 százalékos többletet az intézet fel nem használt bérkeretének egy részéből kívánjuk előteremteni. Hogy M. G. ekkor éppen elaludt, vagy már éppen a "csemege" megfogalmazásán törte a fejét, azt nem tudom. Arra igazán nem gondolok, hogy netán tudatos, hangulatkeltés vagy lejáratás vezette tollát egyoldalú tudósítása megírásakor.

3. Ismét más. A címdalalon a költözködési hírek rövid kis híradása – a híradás tartalmától teljesen idegen módon – ismét azt súlykolja az olvasóba, amit a múlt számban már kellő drámaisággal

és még feltűnőbb egyoldalúsággal már elhintett, hogy csupán és kizárólagosan nagylétszámú intézetünk főépületbe való kerülése miatt kell mozognia a többi tanszéknek épületek között és azon belül, s ebből fakad minden bosszúság és költség. Úgy látszik valaki nem volt megelégedve a múlt szám által elért hatással. Az meg még véletlenül sem jutott eszébe senkinek a Közgazdásznál, hogy netán utána nézzen a valóságnak.

Senkinek sem kellett volna mozogni

Nézzük a tényeket! Először is, egyedül a volt munkagazdaságtan tanszéknek és néhány központi apparátushoz tartozó szobának kellett ideiglenes helyéről odébb költöznie – egyébként üresen álló helyekre (!) – ahhoz, hogy intézetünk a minden korábbi elképzelés és döntés szerint kijelölt jogos helyét elfoglalhassa. Másodsor, a rekonstrukció végső szakaszában átadott helyiségek száma jóval meghaladta intézetünk helyiségigényét. Pusztán emiatt tehát senkinek sem kellett volna mozognia. Harmadsor, ha tegyük fel, a marketing tanszék nem jött volna át a főépületbe, s ha a közel 50 fős vállalati gazdaságtan tanszéknek és kutatócsoportnak nem kellett volna a Veres Pálné utcai épületben 3 intézeti szobánkat átadni, vagy a kutatókkal közel 40 főre duzzadt szociológia tanszék megnövekedett igényeit nem a főépületben elégítettük volna ki, és így tovább, és így tovább, akkor a két "száműzött" kis egységnek (PTK és a pedagógia tanszék) nem kellett volna a Kinizsi utcába átmennie.

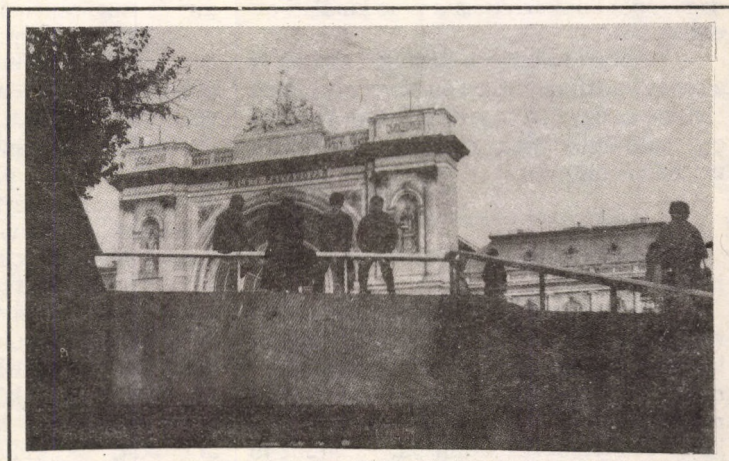
Lehetne még ezt tovább ragozni, de nem érdekes, mint ahogyan a tényeket sem érdemes figyelembe venni. Úgy tűnik, sokkal kézenfekvőbb és természetesebb bűnbakot keresni, akire saját és mások frusztrációját ráirányíthatjuk. Ezt tette többek között az egyik "sértett", Szigeti Endre (PTK) barátom is, aki – mint arról a Közgazdász színesen tudósított – mint szakszervezeti főtitkár, természetesen hivatalból, szigorúan csak mások érdeke védelmében a fenti tényeket félresöpörve oly hevesen szót emelt bejöveteleink ellen a bizalmi testület ülésén. Lelke legyen rajta! Szó nélkül hagytam volna, ha nem jön elő ez a teljesen alaptalan vád utólag.

Lejáratási kísérlet?

4. Summa: Ha a kedves olvasónak a Közgazdász ugyanazon számának három különböző cikkében fellelhető, és ugyanazon személy ellen irányuló egyoldalú beállítás kapcsán netán az az érzése támadna, hogy valahogyan csorba esett a tájékoztatás tisztességén, vagy netán a magyar sajtó egy részében sajnos túl gyakran tettenérhető nemtelen gáncsoskodást, lejáratási kísérletet vélnek felfedezni a Közgazdász háza táján, attól félek, nem járna messze az igazságtól. Sőt, ha a múlt évfolyamot is figyelemmel kísérte, akkor még valamiféle törlesztésre is gyanakodhatna. Barátaim közül néhányan pedig fejüket csóválják, hogy azzal, hogy egyáltalán válasza méltattam a fenti apróságokat, felértékeltem azok és a mögöttük állók súlyát. Sajnos én már csak ilyen javíthatatlan idealista vagyok. Hiszek benne, hogy a Közgazdásznak igenis szerepe lehetne az egyetemi kiegyezés és egy korszerű egyetem megteremtésében. Nem a bírálatot kell ehhez a lapból számítani, csak a tisztességtelen tájékoztatást.

– ez (van) –

Zalai Ernő rektorhelyettes

Magyarország utazik (Fotó: Rózsa Gábor)

"Sürgősen abba kell hagyni a hazudozást"

Andor László tavaly végzett egyetemünkön, pénzügy szakon. A négy év alatt aktív közéleti személyisége volt a diákközéletnek. A Társadalomelméleti Kollégium, a KISZ-bizottság tagjaként, illetve a Közgazdaszban és diák kiadványokban megjelent írásaiban jellegzetes baloldali álláspontot képviselt. Jelenleg a Szakszervezetek Elméleti Kutatóintézetében dolgozik, egyik szerkesztője a HT Váltó című lapjának.

– Ma Magyarországon meg lehetőségek nagy egyetértés van a különböző – jelentősebb – politikai erők, kormánypart és ellenzék között abban, hogy a jövő útját a piac, a verseny, a magántulajdon erősítése, a több éven keresztül vállalandó élet-színvonalcsökkenés a munkanélküliség növekedése és a politikai szempontból egy többpárt-rendszerű képviselői rendszer kiépülése jelenti. Mind ez számokra, akit határozott és következetes baloldaliaként, marxistaként ismerünk, elég furcsa lehet. De szerintem van-e más út, létezik-e egy ettől gyökere-sen eltérő baloldali alternatíva?

– Véleményem szerint az, hogy ezekben a kérdésekben ilyen nagy az egyetértés, egy megkésett, nyugatról beáramlott ideológiai divathullám eredménye, pedig ott ezeken az ideákon már rég túlléptek. Ott ezek a nálunk üdvöztetőnek elismert szlogenek már a korlátait is jócskán megmutatták. Ezért szerintem, aki nálunk azt mondja, hogy piac és többpárt-rendszer, az nem mond semmit, mert az igazi kérdések ezután kezdődnek. És ezeket a kérdéseket a hazai ellenzék nem teszi föl.

Receptet ad, de gyógyszert nem

– De mik ezek a kérdések?
– Például azt mondja az uralgó irányzat, hogy a magántulajdon hatékonyabb – ezért reprivatizálni kell. De arról senki sem beszél, hogy a köztulajdon – ami szerintem hosszú távon meghatározóvá válik, bár ma még az állami tulajdon a fő formája, – hogyan kellene jobban kihasználni... Tehát én úgy vélem, hogy az SZDSZ vagy az MSZP ezzel szerintem egylényegű programja receptet ad, de gyógyszert nem. Ez a friedmanista, monetarista, neokonzervatív politikai kurzus azokban az országokban is a gazdasági hanyatlás fokozódásához vezetett, ahol ennek a politikának sokkal inkább meg voltak a feltételei, mint Magyarországon, konkrétan Nagy-Britanniában és az Egyesült Államokban. Ehhez a

monetarista politikához nálunk nincs meg a kifinomult pénzügyi rendszer, amely közvetlenül a kormányzati szándékokat, a jól beüzemelt magángazdaság felé, amely megint csak nem létezik. Ezért azt kell látni, hogy ez a fajta kurzus nem a gyors felzárkózást eredményezi, hanem a mi színvonalunkon kreál ugyanolyan problémákat, mint ott; egyrészt egy állandósuló recessziót – amiből minket nem húzhat ki egy külső forrásbevonás, mint az USA-t –; másrészt a mi jóval alacsonyabb színvonalunkon uralkodik el az a már szemmel látható szegénység, hajléktalanság, ami a sikerpropaganda mögött Londonban, Washingtonban, sőt a gyönyörű San Franciscóban az utóbbi 8-10 évben a dinamikus társadalmi differenciálódás révén kialakult.

– Ne haragudj, de mindvégig az az érzésem, hogy a marxizmusnak azt a hagyományát miszerint a fennállót remekül bírálja – te kiválóan prezentá-

lod, de a pozitív kifejtés nálad is problematikus – vagy hiányzik?

– Ehhez alapvető szempontokat tudok mondani. Először is sürgősen abba kellene hagyni a hazudozást, hogy "az ország soha nem volt még ilyen független", meg hasonló. A helyzetet végre korrekten fel kell tárni az emberek előtt, és azután olyan hosszútávú programra van szükség, amely az IMF által hagyott minimális mozgástérben a hangsúlyokat az infrastruktúrára, a humán erőforrások fejlesztésére, a külső és belső gazdasági kapcsolatok újjáépítésére helyezi.

– Most már kaptunk baloldali kritikát, baloldali szempontokat, de hol a baloldali program?

– Ilyen nincs ma Magyarországon, mivel nincs szervezett politikai baloldal. Egyébként azt gondolom, hogy ha annyi szakember dolgozott volna egy baloldali programon, mint amennyi a jelenleg létezőkön, akkor most esetleg komoly választási lehetőségünk lehetne. Persze ha lenne is most egy marxista, szocialista program, a választásokon tartalmától függetlenül megbukna, mert ezeket a fogalmakat sok-sok év fáradságos munkájával lejáratták. A marxizmust – Ágh Attila kifejezésével élve: – túsul ejtette a

sztaálinizmus, a rehabilitáció és a regenerálódás viszont nem megy egyik napról a másikra, különösen a tömegkommunikáció ellentétes irányú manipulációja mellett. Szocializmus címszó alatt pedig eddig többnyire a személyi diktatúrák különböző válfajai léteztek. A jelenlegi szocialista vezetők pedig ezt a keleti típusú konzervatívizmust egy nyugati típusú konzervatívizmusra cserélték, hogy átmentsék saját, személyes hatalmukat, pozíciójukat.

5-10 évet ki kell bírni

– Akkor kihez, vagy mihez csatlakozhat szerinted az, aki baloldalinak tartja magát, elfogadja a szocialista értékeket?

– A kérdést és a választ két részre bontanám. Egyrészt az értelmiség esetében a baloldaliság valóban értékválasztás kérdése, hiszen a tudását ugyanúgy eladhatja a magántulajdonnak, mint mondjuk az államnak, vagy a dolgozók szervezeteinek. Számukra – ha az ellentendenciák nyomása alatt mégis ezt az orientációt vállalják, – ez most egy kemény felkészülési időszak, amelyben a szellemi érelődést olyan fórumok biztosítják, mint a Baloldali Alternatíva Egyesülés, a Prognózis Szakmai Kör, vagy az Új Fórum és az Ezmélet című folyóiratok. Másrészt azoknak, akiknek a létezését ássa alá a jelenlegi politika (bérből és fizetésből élők, nyugdíjasok, diákok, stb.), a közvetlen érdekképviselőket kell megerősíteniük, és ezek által megpróbálni a szociális romlás fékezését. Mindaddig, amíg a mostani kurzus tartalékai (nacionalizmus, manipuláció, nyugatról potyogtatott morszák, stb.) ki nem merülnek, és világossá nem válik, hogy képtelenek megoldani bármit is, vagyis, hogy "a király meztelen"; illetve amíg a világgazdaság centrumában egy a globális problémákat (mindenek előtt az adósságválságot) kezelni tudó rózsaszín-zöld szintézis le nem váltja a jelenlegi válság-stábot.

– Gondolod, hogy ez be fog következni?

– Középtávon, 5-10 éven belül ez szükségszerű, mert a problémákat nem tudják megoldani azok, akik előidézték.

B. G.

A Magyarországi Szociáldemokrata Párt elnöke: Petrasovits Anna, egyetemünk oktatója

– Személyes vonatkozású kérdéssel kezdeném, mondjon kérem néhány szót önmagáról!

– 35 éves vagyok, a világgazdaságtan tanszék adjunktusa. Közgazdász diplomám mellé az ELTE Bölcsészettudományi Karán történezd diplomát is szereztem. Férjem szintén közgazdász, a BIIG-nál dolgozik mint gazdasági tanácsadó. Két lányom van, egy 6 éves és egy 14 éves, az idősebbik elsős gimnazista.

– Ha jól tudom, eddig nem politizált. Mi indította arra, hogy az MSZDP tagja legyen?

– Családi környezetemre a humánum, a megértés légköre volt jellemző. Tanulmányaim és kutatásaim során ismerkedtem meg közelebbről a szociáldemokráciával. E kettő ötvözte, és személyes indítatásom érlette meg bennem a szociáldemokrácia iránti elkötelezettséget. A pártnak ez év februárjától vagyok tagja, és kezdettől fogva a Megújulás platform szellemi és baráti közösségéhez tartozom.

Éppen eddigi ismereteim alapján jutottam arra a meggyőződésre, hogy Magyarország számára a jövőt a szociáldemokrácia hordozza, mely a polgári társadalom hatékony gazdaságát ötvözi a szociális gondoskodással.

– Milyennek képzeled el a kongresszus után a Magyarországi Szociáldemokrata Pártot?

– Olyan pártnak, amely a történelmi örökséget ötvözi a modern szociáldemokrácia megújulási képességével. Az egységessé, ütőképessé vált MSZDP néppárt kíván lenni, melynek hagyományai alapján a kiszolgáltatottak, az elnyomottak érdekképviselőit kell ellátnia. Mi olyan országot szeretnénk, ahol a vállalkozási szellem, a köz- és a magánérdek harmóniája dominál. Mi magunk is vállalkozók vagyunk, hiszen egy demokratikus magyarországi létrehozására vállalkozunk. Ebben számítunk mindenkire, aki a hatalmi, tekintélyi értékrend helyére a teljesítményi értékrendet kívánja a közgondolkodás szilárd bázisává tenni.

– A mai politikai palettán hová helyezné pártját?

– A Magyarországi Szociáldemokrata Párt a múltban mindig baloldali, bal-közép párt volt, és a jövőben is az marad. Mi együttműködésre törekszünk minden olyan politikai irányzattal, aki hozzánk hasonló értékrendet képvisel.

Farkas Béla

Pártok és emberek

– Beszélgetés Both Vilmossal, a FIDESZ alapító tagjával –

– Hogyan kerültél kapcsolatba a politikai közélettel, milyen politikai szervezetnek voltál, vagy a tagja, mi a politikai hitvallásod? – ezekkel a kérdésekkel kezdtük beszélgetésünket.

– Amióta itt vagyok az egyetemen, különböző szinteken részt veszek az egyetemi közéletben. Tagja vagyok a Széchenyi Szakkollégiumnak és a Támpontot is már két éve szerkesztem, illetve írom a könyvrovatot. Voltam egy fél évig HT-tag is. Tavaly március 30-a óta, mint alapítótag résztveszek a FIDESZ munkájában. Tehát politikailag elkötelezett vagyok a FIDESZ-hez és az SZDSZ által képviselt gondolkodásmód mellett. Ez természetesen nem jelenti a szervezetekhez való abszolút, feltétel nélküli kötődésemet, mert ha úgy érzem, eltér az én gondolkodási módom az övéktől, kilépek. A polgári demokratikus értékrendet képviselő szociálliberális gondolkodásról van szó, ami az egyéni szabadságjogon, az egyén önkitaljesítésén alapszik, és amely véleményem szerint Magyarországon megjelenő leeurópaibb gondolkodásmódot jelenti.

– Mi a szándékod, politikai pályára készülsz?

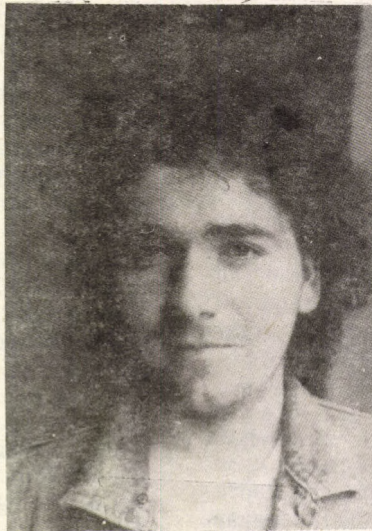
– Annak ellenére, hogy már régóta részt veszek a politikai mozgalmakban, úgy látom, hogy ez másodlagos egy ember életében, vagy legalábbis az én életemben, nem a politikai szerepvállalás a legfontosabb. Egyáltalán nincs ilyen téren küldetés-tudatom. Egyszerűen a természetes felháborodás és a hazugságoktól való megdöbbenés volt az, ami meghatározta "szellemi" gondolkodásomat. Egyébként a kezdet kezdetén a FIDESZ politizálása sem jelentett országos politikai állásfoglalásokat, és állandó részvételt ebben a politikai húsdarálóban, csupán tiltakozást egy csomó jogtalanság, és jogsértés ellen, amelyeket ma már részben orvosoltak, részben még nem. Nem állítom, hogy most már megállhatunk, mert kész van az ország "szellemi felszabadítása". Sőt, éppen most fog elkezdődni, a szabad választásokkal. Viszont ezt már nem tekintem feladatommak, hogy ezekben személyesen olyan vehemensen vegyek részt, mint korábban a FIDESZ szervezésében. Akkor évhalasztásom is segített ebben, ugyanis ez idő alatt a FIDESZ irodájának voltam a vezetője, hivatalnok. Most inkább tanulni szeretnék, persze nem szűken véve a fogalmat. Olvasni, minél többet megtudni, és ami a hasznosságomat, tehát a mások számára való hasznosságomat illeti, azt elsősorban a Támponton keresztül szeretném elérni. A Támponttal olyan értékeket szeretnék közvetíteni, amelyek segíthetnek az újfajta gondolkodásmód, az új értékek vállalásában.

Ott élni, ahol nem kell félni

– Milyen célokért akarsz harcolni, például a Támpontban, mint szerkesztő és író?

– A legfontosabbnak azt tartom, hogy az emberek, olyan szabadon szerveződő kis csoportokat hozzanak létre bárhol (iskolákban, kollégiumokban, lakóhelyeken),

amelyekben ki tudják cserélni gondolataikat, át tudják adni egymásnak benyomásaikat és megpróbálnak együtt dolgozni saját sorsuk irányítóivá válni, s nem pusztán elfogadni valamilyen kívülről rájuk kényszerített gondolkodásmódot és értékrendet.

A FIDESZ alapító tagja

det. Természetesen ez nem egyik napról a másikra következhet be, mégis szeretnék egy olyan társadalomban élni, ahol nem kell félni, ahol lehet számítani a természetes emberi szolidaritásra, ahol mindenki azt csinál gyakorlatilag, amit akar amíg ezzel mások jogait nem sérti. Itt nem arról a politikai szabadságról van szó, amit most talán kívánnak végre az ellenzéki szervezetek, hanem arról a magunkból fakadó szabadságról, amelyet viszont még mindig meg vagyunk fosztva. Megfosztottságunk nem pusztán önmagunk hibája, hanem leginkább ennek az embertelen rendszernek a mechanizmusából fakad, amely egy aczéli kultúrpolitikával, egy 14-16 órás munkára kényszerítő, kizsákmányoló politikával megfosztotta az embereket legalapvetőbb jogaiktól.

– Úgy gondolod, hogy ezek a súlyos megállapítások, amelyekkel a korábbi rendszert illetted a nyugati demokráciában nem fordulnak elő?

– Természetesen a nyugati demokráciában jelenleg fennálló helyzet sem ideális. Hiszen ott hódít a tömegkultúra. Sajnos, Magyarország pontosan ebben az irányban halad. Sajnos ezt tükrözi az is, hogy a sajtószabadsággal rengeteg olyan lap él, amely semmiféle értéket nem tud felmutatni, csupán a színes címlapjával és a pletykáról szóló cikkeivel képes olvasókat vonzani, és az a baj, hogy képes.

– Nem gondolod, hogy ez így kifejtve olyan elitista álláspontnak tűnik?

Talán az egyház lenne képes rá

– Valóban úgy tűnhet, hogy nem tömegekben gondolkodom. Nem tudom, hogy ezen a téren mi lenne a megoldás, hogy hogyan lehet ezt a kapcsolatot megteremteni. Talán az egyház lenne képes rá, – most úgy tűnik, konjunktúrája van a vallásosság-
nak – hogy a tömegkultúrával szem-

beszálljon, és mélyebb értékeket tudjon közvetíteni a tömegek felé.

– Az a sokszínű politika amely ma az egyetem falain kívül van minden bizonnyal megtalálja a módját annak, hogy a kultúrára rányomja a bélyegét. Mi erről a véleményed?

– Nekem kizárólag az ellen van kifogásom, hogy bármely politikai szervezetnek legyen az egyetemen szervezeti kerete, tehát bizottsága. Ez azt jelenti, hogy az ellenzék által követelt munkahelyekről való kivonulását az egyetemen természetesen éppolyan érvényesnek érzem, mint bármely más helyen. Ettől függetlenül abba senkinek sem lehet beleszólása, hogy melyik párt milyen rendezvényt szervez az egyetemen. Sőt azt hiszem, nem is ártana az egyetemi közéletnek egy kis pezsgés, a választási harcoknak helyi-modellje. Azt sem tartom megoldásnak, ami a mi egyetemünkön elég sok embernek az álláspontja, hogy tökéletesen apolitikussá válva elfordul a jövőben való gondolkodástól, és pusztán elfogadja amit majd egy esetleges kormány – teljesen mindegy, hogy ellenzéki vagy kommunista – diktálni fog. Tehát, hogy még az elemi igénye sincs meg a beleszólásra. Teljesen hiteltelen számukra mindenféle politika. Holott én szerintem az, hogy a politika hiteltelenné vált, az elmúlt rezsim hibája. Én nem azt kérem számon az egyetem hallgatóitól, hogy miért nem politizálnak országos szinten, de a saját sorsukat illetően legalábbis ami az egyetemen való öt évüket jelenti lehetne egy kicsit több gondjuk, vagy beleszólási igényük.

Ha nem létezne, egy fontos hang hiányozna

– Mi a véleményed a jelenlegi politikai helyzetről? Ki az a politikus, aki ma számodra szimpatikus?

– A napokban olvastam Max Webernek, A politika mint hivatás című füzetét, és ez meglehetősen kiábrándított a politikusból, mint emberfajtából. Viszont vannak olyan résztvevői a mai politikai életnek, akikre nem lehet ráhúzni véleményem szerint egyetlen egy olyan típust sem, amelyet Weber definiált. Elsősorban a FIDESZ-ben látok ilyeneket. Itt még a mai napig is, különösen vidéken, de még talán a pesti szervezeteknél is egy teljesen természetes felháborodás, jobbítani akarás, javítási szándék az, ami vezérli a FIDESZ politikusaikat és nem az, hogy a hatalom talajából minél nagyobb szeletet sikerüljön megkaparintaniuk. Azok a fiatal értelmiségiek, akik elsősorban vezetői a FIDESZ-nek sokkal inkább szeretnék a tanulmányaikat, a tudományos munkájukat folytatni, mintsem váteszként az ország élére állni. Ha a FIDESZ most nem szerepelne, nem létezne ebben a politikai közéletben, akkor véleményem szerint egy fontos hang hiányozna, egy fontos szerep betöltetlen maradna. Az úgynevezett felnőtt szervezetek sokkal inkább a hatalom felé kacsingatnak. A FIDESZ vezetőihez hasonló magatartást az SZDSZ számos tagjánál is látok. Néhányukat pusztán egy olyan tudós érdeklődés fordítja a

A reform további sikere a csapatmunkán múlik

Vezetői értekezlet volt november 6-án. Előzetesen két napirendi pont megtárgyalására készültek; a reform első évfolyam tapasztalatainak rövid értékelésére és az egyetemi folyóirat programvitájára. Elsőnek kitüntetési javaslatok hangzottak el. Csáki Csaba rektor elmondta, hogy a jövőben feltétlenül szakítani kell a kiválasztás régi rossz gyakorlatával. Ezután az egész oktatói tevékenységet kell figyelembe venni. Idén a javasoltak közé került Bora Gyula, Dobrovits Iván, Kollár Zoltán, Huszár Ernő, Párniczky Gábor. Kiváló tanári kitüntetésre javasolták Gyurkó Lajost, Sulyok Pap Máriát, Forgács Csabát és Sándor Imrét. A kitüntetésre javasoltak listáját az egyetemi tanács elé viszik.

Ezt követően a dékánok pótlólagos javaslatot tettek a docensi és egyetemi tanári kinevezésekre. A kiegészítő javaslatok alapján egyetemi tanári címre javasolták: Liska Tibort, Forgó Ferencet, Kővári Györgyöt, Chikán Attilát, Molnár Lászlót, Gábor R. Istvánt, Mandel Miklóst és Meszéna Györgyöt.

Hrubos Ildikó elmondta, hogy a kar címzetes egyetemi tanárnak javasolta Kolosi Tamást és Szelényi Ivánt. Bejelentette továbbá, hogy a kar támogatta (16 igen és 5 tartózkodással) Papp Zsolt kinevezését a filozófia tanszék élére. Ugyancsak a karon vetették fel, hogy a Rudas László díj elnevezés helyett a jövőben Berzeviczy Gergely díj legyen a fiatal oktatók elismerésének neve. Döntés ez ügyben még folyamatban van.

A vezetői értekezlet előzetesen véleményt cserélt a harmadik rektorhelyettesi feladatkört illetően. A rektor elmondta, hogy Dobrovits Iván rektorhelyettesi megbízatása a közeljövőben lejár éppen ezért dönteni kell, hogy mi legyen a harmadik rektorhelyetteséggel. Más egyetemeken a harmadik rektorhelyettes ifjúsági, nevelési, kollégiumi szintű feladatokat lát el. Ebben a vezetői értekezlet véleménye megoszlott, volt aki támogatta a harmadik rektorhelyettesi kinevezést, de nem ilyen feladattal, mások úgy gondolták, hogy a dékánok számá-

nak növelése együttjár a rektorhelyettesek számának csökkentésével. Az ügyben a gondolatcsere tovább folyik, amelyre lapunk is visszatér.

A reform elsőéves tapasztalataival kapcsolatban készült interjú nyomán vitatta meg az egyetemi tanács a képzéskorszerűsítés eddigi tapasztalatait. Megállapítást nyert, hogy az egyetem alapvetően sikeresen oldotta meg a reform feladatokat, még annak ellenére is, hogy az oktatók és a hallgatók részéről az ilyen munkálatokkal szemben van ellenállás. Vita abban a kérdésben alakult ki a téma körül, hogy nem csorbul-e a reform azáltal, hogy a továbbiakban a tanszékekre és a déká-nokra lesz bízva annak megvalósítása. Végülis megerősítést nyert az a vélemény, hogy nem a felsővezetésen múlik a reform megvalósítása. Ha a tanszékek erre nem képesek, akkor semiféle felső vezetői akarat ebben nem lesz eredményes. A reform munkálatok következő stádiumában döntő hangsúlyt kell, hogy kapjon a szemléletváltás és az anyagi érdekelttség.

A reform gyakorlati megvalósításában fontos szerep hárul a csapatmunkára és azokra a fiatal oktatókra, akik külföldi útjuk alatt tapasztalatokat szereztek.

Átalakul az Egyetemi Szemle. Erről adott tájékoztatót Kulcsár Dezső szerkesztőhelyettes, aki Ferenczi Tibor felelős szerkesztő külföldi távollétében tájékoztatta a vezetői ülést a folyóirat új elképzeléseiről. Zalai Ernő tudományos rektorhelyettes elmondta, hogy Neményi Istvánt – hosszú évek óta végzett szerkesztői munkáját megköszönve – feladatai alól ez év végén felmentik. Szó volt az új lap tartalmáról, terjesztéséről, pénzügyi kilátásairól. Mindezekre részletesen kitérünk következő lapszámunkban.

A rektor bejelentette, hogy pályázatot hirdet a folyóirat új nevére, a legjobb pályadíjat öt-ezer forint jutalomban részesíti. Az ötleteket a rektori hivatalhoz kell eljuttatni.

H. E.

politika felé, amelyben a teóriát szeretnék a gyakorlatban leellenőrizni, hogy működik-e.

– Korábban rendszeres látogatója voltál a Demokrata Fórum rendezvényeinek.

Volt egy remény, hogy gyűjtő párt lesz

– Az volt a helyzet, hogy a Demokrata Fórum először definiálta magát, már 1987. októberében, és ezzel egy olyan közegbe érkezett, ahol óriási volt a nyitottság és a várakozás. Az egész ország arra várt, hogy most már legyen valami. A Demokrata Fórum elsőként robbantott és mindenki, akiben bármekkora mértékű ellenzéki gondolatok már korábban is megfordultak, természetesen a Demokrata Fórumhoz csatlakozott. Akkor még volt egy olyan remény, hogy ez a szervezet egyfajta ellenzéki gyűjtőpárt lesz. Így csatlakoztam én is annak idején a Demokrata Fórumhoz. Ez az elképzelés azonban nem vált valóra, hiszen a magyar ellenzéki és politikai életben már meglévő ellentéteket sajnos a mai politikusoknak sem sikerült áthidalniuk. Olyan markáns véleményeltérések vannak, amelyeket egy szervezetben hiba is lenne tömöríteni.

– Ma már "33" párt van. Jónak tartod ezt?

– Nem tekintem bajnak, de nem is hasznos. Kifejezetten kárára válik annak az ellenzéki mozgalomnak, amely még nem elég erős. Egy polgári demokráciában száz, vagy kétszáz év polgári kormányzat után termé-

szetes, hogy van több tucat párt, amiből viszont igazán komolyan csak négyet-ötöt vesznek. A pártalakítás ott egy kicsit játék, míg Magyarországon most ennél sokkal komolyabb a helyzet. Sokkal fontosabb lenne, hogy a pártok ne szétforgácsolják, hanem összefogják az erőiket. Persze ennek az az emberi magyarázata lehet, hogy nagyon sok olyan feszültség halmozódott fel a diktatúra éveiben, amit nem tudnak az emberek egymással megoldani.

– Mi a véleményed az MSZMP-ből alakult új pártról, az MSZP-ről?

– Az MSZP számomra egy átfestett cégtáblájú, sem elviekben, sem vezetőségében nem igazán megújult párt. Szerintem az ő szempontjukból az egyetlen helyes megoldás az lett volna, ha az új párt szervezetileg, anyagilag, infrastruktúráját tekintve, egy szóval mindenféle tekintetben elődjétől elhatárolódó, azt megtagadó pártként jön létre.

Az extrém szélső baloldali hóbörgések még szolgálják is az MSZP-t annyiban, hogy lehet rájuk mutogatni "még mindig jobb, hogy mi vagyunk itt, mintha ők lennének". Ezt a fajta taktikázást visszataszítónak tartom. Szerintem az országban az emberek többsége számára ez egy olyan iszapbirkózásnak tűnik, amivel már nem tud azonosulni, és nem tudja elfogadni a végterméket sem, bármennyire is hangzatos.

– Milyennek látod az ország kilátásait, a jelenlegi szorult gazdasági helyzetből?

Néhány év létbizonytalanság, vagy balkanizálódás

– Szerintem nagyon reménytelen. Az egyetlen lehetséges kiutat egy olyan gazdaságpolitika felvállalása jelentheti, amely piacromform, és megpróbál szociális demagógiától mentesen, de bizonyos szociális intézkedéseket azért felvállalva néhány éven belül egy újjáépítést megvalósítani a romokon. A legnagyobb veszélyt egyébként abban látom, hogy a SZOT és a hasonló szervezetek olyan szociális demagógiával léphetnek fel, amivel bármilyen kormány tevékenységét megbéníthatják. Egyszerűen kihasználva a kiterjedt szervezetségüket képesek megbénítani az ország működését, hogyha a kormány – akárkié is – radikális és népszerűtlen intézkedésekhez kell, hogy nyúljon, ami pedig elkerülhetetlen lesz. És nem egy-két ilyen intézkedésről lesz szó, hanem sokról. Sokkal inkább választok egy olyan programot, amely néhány év létbizonytalansággal, egy olyan piaccal, olyan stabil gazdasággal rendelkező országot nyújthat, amely integrálódni tud Európába, mintsem egy olyat, amely változatlan, vagy alig valamivel romló életszínvonalat ígér, de mindezt az előbbi cél kárára, miközben a leszakadást a balkanizálódás fogja jelenteni. (Ezért választom a FIDESZ-t.)

H. E.

Estis hallgatói szemmel kari szintű oktatási tanácsuléseken

Mi az, hogy "Kar"? – Főiskolai képzés – Alapozó képzés

Mi az, hogy "Kar"? Funkciókeveredés?

Az egyetem megújult szervezeti rendszerében a tanszékek 3 karhoz vannak besorolva, a tanulmányi ügyeket pedig 6 dékán vezeti. Mint hallgatónak, nekem a 6 dékán jelent egyértelmű kapcsolódást az egyetemhez. A tanszékek csoportosításáról a három "karon" belül pedig az a rektori kijelentés merül föl emlékezetemben, hogy a reform taktikája későbbre halasztotta a nagy tanszéki várak bevételeit. Úgy, mint ahogy Rákóczi seregei is a várak közti síkságon haladtak előre gyors lendülettel. E kuruc-labanc világ fordulatai, konfliktusai színesen bontakoztak ki például az oktatási tanácsok ülésein.

Főiskolai képzés – szemérmes lendület

Október 5-én volt a főiskolai képzés oktatási tanácsának alakuló ülése. A kis létszámú testület maximális meglepetést tartogatott számomra. Egymás után sorakoztak a dinamikus, optimista, maximálisan a hallgató helyzetére koncentráló hozzászólások. "Itt valami elszabadult" volt az érzésem egy órán keresztül. Ha mindaz valósággá válik, amiről itt beszélnek, akkor az egyetemi ág majd kapaszkodhat a hallgatóiért, legföljebb a főiskolai ágról kiszoruló gyengébbek fanyalodnak majd rá. Halvány kis felhőcskék azért megjelentek a derűs égbolton. Az utólag kézhez kapott emlékeztető az elhangzottaknál eleve személytelenebb, hagyományosabb, szemérmesebb hangnemben készült, mert például azt írja, hogy a "vita felvetette a specialisták helyett a gazdasági mindenes képzésének szükségességét kisvállalatok, vállalkozások számára." Emlékezetem szerint ezt Bauer András vetette föl a vitában, általános tetszést aratva. Nem vitatom, hogy az ötlet régen megérett, bárki más is felvethette volna, de most egy konkrét hozzászóló állította középpontba. Még a hallgatóknak is el lehetne árulni, hogy ő ilyesmit szorgalmazott, nemhogy az emlékeztetőt kézhez kapó jelenvolt résztvevőknek. Furcsa elcsendesedés fogadta már a tanácsulésen is egy másik kis felhőként Koncz Katalin azon érdeklődését, hogy hogyan építkezik majd az oktatók érdekeltsége a fan-

táziadús elképzelések valóra váltásához. Sehogysem – volt a válasz részben, mert az oktatóknak a főiskolai dékán nem lesz munkáltatója, külön bérkerettel, illetve szerezzen ki-ki ismeretségi körében külső forrásokat. Ezen a ponton pedig a zsákmányolható szabadcsapat képe merülhetett volna fel joggal.

Ezenkívül a már idézett emlékeztető is említ egy 1990 februárjára tervezett hallgatói tájékoztatót a főiskolai képzésről. Jó lenne, ha az esti-levelező hallgatókhoz is eljutna a szíves meghívás, hiszen még az egyetemi ágon továbbtanulóknak is tanulságos lehet a főiskolai ág tényleges programja, kínálata.

Alapozó képzés – megbeszélendő problémákkal?

Mivel nem sikerült estis hallgatót elcsábítani az alapozó képzés első oktatási tanácsulésére, kissé habozva magam mentem el az október 26-i másodikra. Mit tehetek én a reformévfolyamosok nélkül az ő konkrét ügyekben? Szerencsére szavazni vagy bármiben dönteni nem kellett. Konzultatív eszmecsere volt. A meghívó és az előzetes írásos anyag kereknek, késznek és nappali tagozatosnak mutatkozott. Kényelmetlen közérzetemet csak fokozta az az elképesztő udvariasság és szívélyes hang, amelyen Kerékgyártó Györgyné és Temesi József fogadnak, valahányszor benyitok az alapozó képzési dékáni irodába. (Legalább 1000 mérföldnek tetszik a távolság a Nyelvi Intézet irodáitól.) Külön elnézést kértek, hogy ez a tanácsulés is ütközik az I-II. évesek óráival.

Két problémakört emelnék ki a tanácsulésen elhangzottakból: Az egyik az alapszigorlatok körüli viták. Alapszigorlat vagy alapvizsga legyen-e a neve? Ez az idősebbek számára jelent egy eligazodási szempontot pl. régebbi jogi egyetemi alapvizsgákra emlékezve. Kétévenként a tantárgyi vizsgák után egy összefoglaló, áttekintő vizsga. A mai változatról viszont olyasmit olvashattunk, hogy egyrészt nem tételszerűen kérnek majd számon, de másrészt viszont azt hallhattuk, hogy precízen számonkérnek a tételeket(!). Végül is az a benyomásom, hogy itt majdnem kialakult egy már-már konzultációszerűen beszélgetős, esszéíró "alapvizsga", amely

a pontos tételeket számonkérő tantárgyi vizsgákat követően azok kontrasztja, ellensúlya lehetett volna.

A vitában súlyos érvnek, fontos tényezőnek tűnt a pénz. Ki fizeti meg ezt a vizsgáztatást? Kinek lesz ideje kijavítani a dolgozatokat?

Szigorú javaslatok születnek:

A vizsgákat "racionalizálni" kell. Az "objektíven", "igazságosan" elbíráható konkrét ismeretekre kell támaszkodni, pl. hagyjuk el az esszét még az elméleti tárgyaknál is. Tömegoktatásban, pénz nélkül keményen, gyorsan, szelektíven kell vizsgáztatni. Az önálló gondolkodásbeli minimum követelmények helyett, amit Barta Zoltán emlegetett, magas színvonalat kell számonkérni a tételes ismeretekben, és ezt mintha a matematika tanszék képviselte volna. A lélegzet után kapkodó hallgatókat igyekezett Temesi József megnyugtani, hogy nem a létszámszűkítésre megy a játék. Még szerencse, hogy az egyetemi gyakorlat néha és néhol humánusabb, mint a deklarációk. Kivételként persze fel lehet hozni az abszurd számítástechnikai vizsgákat. Egy társadalomtudományi-közgazdasági egyetemen intézményes garanciákat

"illene" felmutatni a kvótához igazodó vizsgáztatás ellen – például kvóták helyett egy új szellemű egyetemi érdekeltségi rendszerrel. De ez nem fért bele a reformba eddig?

A másik kiemelkedő téma inkább örömteli. Az alapozó képzés vezetése máris elkezdte felkészülését az 1990. márciusi egyetemi tanács ülésre, amelyen a reformévfolyamok tapasztalatait kell értékelni. Elfogadták azt a hallgatói felvetést, hogy az értékelést előkészítő oktatói bizottságban is legyen hallgató, és a hallgatók külön is készítsenek egy előterjesztést. A hallgatói értékeléshez minden segítséget megadnak. Az esti-levelező hallgatók véleményére is kíváncsiak lennének újság-cikkben vagy levélben megírt, vagy szóbeli változatban. A jelszó: "igény szerint". Csakúgy, mint az esti-levelező fakultatív nyelvoktatás igénylésénél, a prozemináriumok követelésénél, hogy a még távolabbi szak-kollégiumi "ideális" lehetőségekről ne is beszéljek. Tehát ha az I-II. évfolyamos esti-levelező hallgatók el akarják mondani a véleményüket, akkor azzal részesei lehetnek a most meginduló értékelésnek.

Fáy Árpád
estis hallgatói képviselő

Bongó

Lágyan susogott a fülembé minap ez a szó: Bongó. Visszhangzott tőle az agyam, ide-oda verődött rekeszeiben. Mi is ez tulajdonképpen? Csak nem az a csábító tíz forintos kis szelvény, amelynek a sorolását a tévékettőben a Gyulai Pista vezeti, a számítógép gombját meg az Arkus Józsi meg a Brinkmann professzor nyomkodja? Az a csöpögő mézesmadzag, amelynek viaszos lépje a Tolbuchin körüti és a többi büfeledő-reménykeltő totó-lottózóban a kirakattalban feszül, és hirdeti a fantasztikus 14 milliós nyereményt?

Nem, most nem állam bácsi üres zsebébe potyognak a tranzitkrajcárok, tűnik el a sötét mélységben a most már állampolgár, adózó milliók iz-zadságszagú forintja. Másról van most szó.

Mint a rákos sejtek, úgy burjánznak, terjednek, osztódnak a kis papírfecnik, rajtuk a rózsaszín nyugtával. Nevek sorakoznak: az elsőnek küldj kétszer valahány száz forintot. Mert itt is megjelent a pluralizmus, a többbongórendszer: lehet választani az ötven forintos, vagy ötszáz forintos között. Rajtuk áll a vásár. Csak legyünk elég frissek, ügyesek! Mert ha későn kapsz észbe, sokára ér el hozzád a szelvény, akkor lóttek! Na meg aztán tudjál lyukat beszélni másnak a hasába: hé öregem, vedd meg, nem sok érte az az ezer/száz forint, aztán majd tízezreket nyerhetsz! Az ártatlan balek előtt ekkor már ott lebeg egy hawaii út szépséges tündéréképe, az álmok álma, a vágyak vágya! Valódi meseország! És persze nem kell érte gürölni, lötni-futni, idegeskedni, ne adj isten magolni! Csak föladdja a pénzt, kinyitja a száját, és persze hipp-hopp, a sült galamb a szájába repül! Potyapénz a javából! És ha ő is talál másik három vagy nem is tudom én hány balekot, akkor még nem is vesztett az üzleten! Aztán már csak azt kell várni, hogy a földbe ültetett arany-péncs csirácskája kibújjon, vastag törzset növevessen, és akkor törékeny kis ágacskaírók csak le kell szakítani a csilingelő, csengő-BONGÓ aranyakat! Mintha csak ő lenne új időknél új Pinocchioja! Amilyen naiv, biztosan. Hiszen csak az ötlet gazdája, na meg egy-két haverja lehet a mázlista, aki tuti, hogy megkapja a zsozsót! Micsoda ötlet! Az emberek mindig is hiszékenyek voltak. Pláne most, amikor a csodát várják! Lesz is ebből valami!

És ekkor az illetékes rendőr a tévében arról nyilatkozik, hogy azonnali hozzájárulást az ügy teljes földérítéséhez. Talán addigra, mire ez az írás megjelenik, már máglyán perzselik a főkolompókat, és a sok hiszékeny ember örömtáncot jár az égő farakás körül.

M. T.

Világos, egyszerű, objektív mérce kellene

*A téma az alapszigorlat
Nem számít be a diploma minősítésébe
Vita az esszé körül
Hányszor lehet ismételni?*

Az alapszigorlatok tartalma és formája volt a legfontosabb téma az alapozóképzés oktatási tanácsának október 26-i összejövetelén. Mint ismeretes egyetemi ágra csak az a hallgató kerülhet, aki az alapozóképzés négy félévét két sikeres alapszigorlattal lezárja. A gazdaságtani, azaz elméleti alapszigorlat a politikai gazdaságtan, a vállalati gazdaságtan és a gazdaság szervezete című tárgyak legfontosabb alapismereteit tartalmazza, a módszertani pedig a matematikáét és a statisztikáét. Az elméleti alapszigorlat írásbeli (bizonyos esetekben szóbelivel egészülhet ki); egy teszt és egy esszé részből áll, a módszertani is írásbeli; két-két órás matematikai illetve statisztikai részzel. Az összesített minősítés a részeredményekből adódik bizonyos szabályok szerint.

A tervezetről hosszas vita alakult ki, számos kérdés is megfogalmazódott. Kiderült például, hogy aki főiskolai ágra készül, annak nem kell letennie az alapszigorlatokat (főiskolai diplomával azonban csak az alapszigorlatok bepótlása után lehet egyetemi ágon tovább tanulni), az egyetemi ághoz viszont mindkét fajta szigorlaton legalább megfelelt minősítést kell szerezni.

Az alapszigorlatok nem az emelt, hanem az alapszint tudásanyagát kérik számon. A befejezett vizsgaidőszak nem feltétel, az alapszigorlatokkal még hátralevő vizsgák esetén is lehet próbálkozni. A szigorlatok szerepe csak a főiskolai és egyetemi ágra kerülők között döntés, a diploma minősítésébe nem számít bele. A legnagyobb vita az elméleti szigorlat esszé részéről alakult ki. Többek – például Sulyok Pap Márta és Móczár József – szerint az esszé értékelése túl szubjektív és sok bírálatra ad majd okot, arról nem is beszélve, hogy az érintett tanszéknek szinte elviselhetetlen terhelést jelent majd, ráadásul a felvételik környékén. Világos, egyszerű, objektív mérce kellene – hangzott el.

Bara Zoltán – a tervezet egyik kidolgozója – szerint: igen, az esszé elbírálása szubjektív lesz, ezt próbálja kivédeni a végső minősítést adó mátrix, azaz: az esszé végsősorán nem kötelező, hiszen aki nem írja meg, vagy meg nem felelő produkál, miközben tesztje kiváló, vagy megfelelő, annak végső minősítése a szóbelin dől el. Bara Zoltán az esszé mellett érvelt többek között azzal is, hogy a vizsgáztatás mostanra túlzottan eltolódott a tesztek

felé. Csepai János szerint az egységes esszé-elbírálást csak úgy lehet biztosítani, ha nincs esszé. Másik javaslata szerint bizonyos ponthatárokon belül a hallgató is kérhessen szóbeli meghallgatást. Többen – így például Fáy Árpád estis diákképviselő – pártolták az esszét, mondván, végre egy alkalom, ahol a hallgató kifejtetheti gondolatait. A hosszas vitát azzal sem sikerült megakasztani, hogy az egyetemi tanács elfogadta már az ilyenforma vizsgázást. Így hát az az álláspont alakult ki, hogy még egyszer meg kell vizsgálni az esszével kapcsolatban az objektívítást, a rendelkezésre álló idő és a tanszéki terhelés problémáit, s ha szükséges, akár újra föl kell vetni a témát az egyetemi tanács ülésén. Úgy tűnt, nem tisztázódott még, hogy az alapszigorlatok ismétlése beleszámít-e a tíz lehetséges utóvizsgába, vagy sem, sőt arról is vita kerekedett, lehessen-e egyáltalán többször próbálkozni az alapszigorlatokkal. Nem volt világos a hallgatók számára, hogy mikor utasítható szóbelire valaki. Köves Pál válasza sem nyugtatta meg őket – az ugyanis, hogy a homályos fogalmazás szabadkezet kíván adni a javítóknak ahhoz, hogy például puskázásgyanús írásbeli esetén szóbelin ellenőrizhessék a tudást. A diákok makacsul védtek "szóbeli-minimalizáló" álláspontjukat, mondván, hogy az említett példában rejő gyanúsító alapállás sérti a diákokat, azonkívül a szóbeli nyilván a minősítés lerontására "megy majd ki". Temesi József dékánhelyettes szerint senkinek sem érdeke, hogy a hallgató-

kat lepontozza, tömegesen szóbeliztesse és kizárja az egyetemi ágról.

Kerékgyártó Györgyné dékán néhány további fölvetést említett összefoglalójában: problematikus az alapszigorlat elnevezés, jobb lenne alapvizsgának hívni; világos, egyértelmű, az itteni kifogások alapján kijavított ismertetőt kell készíteni az alapvizsgákról, s azt minden diáknak időben kézhez kell kapnia; tisztázni kell, hogy ismételtetők legyenek-e az alapszigorlatok, vagy sem; még egyszer felméréndő, vajon képesek-e a tanszékek elviselni az ennyi többletdolgozatból adódó terhelést; megfontolandó az esszéproblematika.

A januárban induló proszemináriummokról tájékozódott ezután az oktatási tanács. Számos gondra derült fény: a hallgatói létszámhoz képest kevés a téma (42 van, de 60-70 kellene), a meghirdetett címek jónéhányan ellentmondani látszik a proszemináriumok céljának, sok téma nem proszemináriumnak és nem elsősöknek való, a hagyományokkal ellentétben kevés tekintélyes oktató vállalta az elsősök bevezetését a tanulásba, kutatásba, stb.

Elfogadta a tanács a képzéskorszerűsítési folyamat eddigi tapasztalatainak fölmérésére készített tervet. Ennek értelmében az oktatók és a hallgatók külön készítik el összegzéseiket, bár lehet, hogy végül összeszerkesztik a két tanulmányt és így kerül márciusban az egyetemi tanács elé. Több mint háromórás ülése végén tájékozódott a testület a Rajk kollégium kurzusairól.

M. G.

Szocialiska II.

Folytatódik a "Liska-viták a Közgázon" sorozat. A kéthetenként tartott estek vendége október 31-én Pulai Miklós volt, aki több vezető tisztség betöltése után jelenleg a gazdasági reformbizottság elnökhelyettese. A Multimilliomosok? Társadalmi örökséggel vagy nélküle? címmel tartott vitán Liska Tibor – 30 forintért kapható – írásos vitaindítójához szöveget írt Pulai Miklós.

Sztorizással kezdődött a Liska-vitasorozat második felvonása. A próféta mesélte el, hogy 1956 októberét Pulai Miklóssal, a gazdasági reformbizottság elnökhelyettesével, az est vendégével együtt élte meg a Pénzügy Minisztériumban. Mindketten tagjai lettek az intézmény forradalmi bizottságának, részben a Liskával való kapcsolatának "köszönheté" Pulai Miklós "dicsőséges karrierjének" megtörését: Kilenc évet a pártból kizárként, valahol a pénzügyi bürokrácia hátsó berkeiben kellett kihúznia – miközben Liska zöldegesként építette a szocializmust. Kapcsolatuk később változó intenzitású volt, Pulainak gondot okozott, hogy hogyan tállja Liska szövegeit, hiszen a szeniális ötleteket adó kutató már az ötvenes években is úgy értekezett 120 oldalon át a külkereskedelmi alapú árképzésről, hogy mondanivalójának kimondott lényege szerint azok bevezetése bizony nem lehetséges, amíg a "kopasz gyilkos" hatalmon van.

Ezután azt a költői kérdést tette fel a vendéglátó: miszerint úgy akarunk-e multimilliomosok

lenni, hogy az utcán söpörjük össze a pénzt vagy a társadalmi örökség alapján, gyakorlati kísérletekben kibontakozó rendszer útján. A törvényesen "osztogató-fosztogató" pénzügyi bürokráciától, az akadémikus Akadémiától és a magukat a pénz elosztására képesnek tartó "szakemberektől" nem várhatunk semmit, mondta, a pénzcsinálás egy széleskörű népi játék keretében valósulhat meg.

Pulai Miklós a találkozó meghirdetett előadója azzal idnított, hogy milliommossá válás ügyben legfeljebb arra adhat tanácsot, hogyan váljunk több milliárdos adóssá (ebben vannak tapasztalatai). Ezután elmondta, hogy a Liska-féle kísérlet milyen folyamatba illeszthető bele a közeljövőben: az államigazgatási tulajdon után a nyolcvanas évek közepétől az önkormányzatokkal kísérleteztek, ami még mindig nem bizonyult kellően jövedelmezőnek. Liska ötleteinek csak morzsáit használták fel, ami – bár ennek ellenére hozott eredményeket – nem mutathatta meg, hogy mit tudhat a rendszer egésze. Az államapparátus mostanra eljutott oda, hogy szükség van

Pulai-Liska vita

a rekapitalizációra. Ez jó irány, de a magántulajdon önmagában még nem jelent garanciát arra, hogy egy gazdasági szervezet mindig elérje maximális teljesítőképességét. Szükség van kísérletekre – így Liskának is biztosítani kell azokat a pénzügyi és naturális feltételeket, amelyek birtokában bizonyíthatja elképzelései életképességét, illetve amelyek azokhoz a gyakorlati tapasztalatokhoz juttathatják, amelyekre alapozva módosíthatja koncepcióját.

Mint mondta olyan konstrukcióra gondol, melyből "van vizsgáló". Bár Liska az a fajta ürha-

jós, aki akkor is felszáll egy rakétán, ha ez a szerkezet még nem képes visszatérni a földre – gondolva: majd megoldja útközben a problémát –, ám ő óvakodna egy ilyen programtól, kísérletől. Elsősorban azért, mert számára – és több szakértő társa számára – nem világosak a Liska-modell egyes elemei. A program indításához mindenképp előtérbe kell!

Az est során Liska Tibor elmondta, hogy jövőre külföldi szakembereket hívnak meg a vitákra, a magyarok közül pedig Kis Jánost, Bokros Lajost, Antal Lászlót, Lengyel Lászlót.

K. S.

AZ ELSŐ NŐI VEZETŐ A TERVTANSZÉK TÖRTÉNETÉBEN

Egyetemünkön 1968 után kezdődött az első fiatalítási hullám. E generáció egyik képviselője Nováky Erzsébet. 1970-ben vörös diplomával fejezte be tanulmányait a tervmatematika szakon. Doktori értekezését "summa cum laude" minősítéssel védte meg. 1975-ben tervgazdasági szakközgazdász diplomát szerzett. 1980-ban védte meg "A modellezés módszertani kérdései a nagy távlatú jövőkutatásban" című kandidátusi értekezését. Angol és orosz nyelvből állami nyelvizsgálója van. 1970-től egyetemünk oktatója, 1981 óta docens. Az oktató-nevelő és tudományos munkát a Kovács Géza egyetemi tanár által 1968-ban alapított Futurológiai Csoport (később Jövőkutató Osztály) tagjaként kezdte meg. Aktív részt vállalt a jövőkutatás tudományának hazai megerősítésében és népszerűsítésében. Önálló tárgyakat alakított ki a jövőkutatási módszertan, a társadalmi-gazdasági prognózisok és a globális modellezés módszertani témakörében. Ezek mellett korábban Operációkutatást is tanított és szemináriumot vezetett Népgazdaság tervezése c. tárgyból. Sokan készítették vezetésével szakdolgozatot, számos doktorjelölt és aspiráns (köztük külföldiek is) munkájának tudományos irányítója. Az MKKE-n kívül más egyetemeken, főiskolákon és intézményekben, valamint tanfolyamokon tartott előadás-sorozatokat, illetve előadásokat a jövőkutatás témaköréből.

Több országos, akadémiai és minisztériumi kutatási irány munkálataiban vett részt. Így a "Nagy távlatú komplex jövőkutatás" c. akadémiai témában is. 1982 óta három környezetvédelmi témakörű kutatási program vezetője. 1978-tól hazai koordinátora a KGST-tagországok közös környezetvédelmi kutatási prognosztikai témájának.

Jövőkutatási és környezetvédelmi témájú publikációi (mintegy 90) magyar és idegen nyelven egyaránt megjelentek.

Megalakulásától tagja (1984-től titkára) az MTA Jövőkutató Bizottságának, 1987-től a Racionalizálási Albizottságnak. Tagja a BME-n működő környezetvédelmi kutatócsoportnak is. Az utóbbi négy évben az általános közgazdasági kari szakszervezeti munkahelyi bizottság titkára, választott egyetemi tanács tag.

Nováky Erzsébet a közeli napokban vezetői megbízatást kapott. Elsőnek lett a Népgazdaságtervezési Intézet történetében az intézet igazgatóhelyettese és a jövőkutatás és terv tanszék vezetője. Ebből az alkalomból kerestük fel kérdéseinkkel.

- Készült-e erre a megbízatásra?

- Az intézeti munkaterv szerint 1990 szeptemberében vettem volna át a Jövőkutatási Osztály vezetését Kovács Gézától, amikor az akadémiai doktori értekezéssel már jelentősebb mértékben előrehaladtam. Az Intézet vezetőjének, Zalai Ernőnek tudományos rektorhelyettesé váló kinevezése azonban másfajta intézeti munkamegosztást tett szükségessé, ami - Kovács Gézával egyetértésben - a váltást is időben előrehozta.

Változott a "cégtábla"

- Mint közismert a Népgazdasági Tervezési Intézet neve megváltozott. Az új neve Makrotervezési és Modellezési Intézet. Mit takar ez a változás?

- A Népgazdasági Tervezési Intézet nevének megváltoztatása tartalmi megújulást is jelent. Nagyobb figyelmet kap a gazdaság- és társadalompolitika, s a makromodellezés. Az Intézetre, s ezen belül főleg a Jövőkutatás és Tervezés Tanszékre új feladatokat ró az a körülmény, hogy változik a tervezés jellege és a megújuló társadalmi-gazdasági rendszerbe való beépülése. Erősödik indikatív jellege és ezért is fűződik szorosabba kapcsolata a jövőkutatással (benne a prognosztikával és a jövőalkotással). Fokozódik a lehetséges jövőbeni fejlődési és a döntési alternatívák (köztük nagy súllyal a stratégiai alternatívák) kidolgozására irányuló figyelem. A piacgazdaság felé haladásban is megmarad a tervezés jelentősége, de erősíteni kell annak szakmunka jellegét, s új elemként kell számolni a különböző pártok és mozgalmak véleményével és programjaikkal. E megújuló folyamatnak a tanszék is részese kíván lenni.

- Említetted, hogy akadémiai doktori értekezéseden dolgozol. Az értekezésnek mi a témája?

- A társadalom és a természet komplex rendszere lehetséges stratégiáinak jövőkutatási alapot vizsgálom: hogyan tud a jövőkutatás metodológiai elveket és módszertani fogódzókat nyújtani a társadalom és a természet jövőbeni kölcsönhatásának megismeréséhez. Több érdekes témakör kerül új megvilágításba: az evolúció, a konfliktusok, a rendszerek hierarchikus és kooperatív struktúrája, az alternatívítás és a stratégiaképzés. Az értekezés egyik fejezete konkrét alternatívákat, stratégiákat javasol a kapcsolat javításához.

- Kutatásaidban nagy figyelmet kap a környezetvédelem.

- Igen, de csak a jövőkutatással összekapcsolva. 1982 óta a Jövőkutatási Osztályon gondoztuk a környezetvédelem prognosztizálása és tervezése; majd a magyar jövőkép és a környezet várható állapota; és jelenleg a környezetvédelmi stratégiák jövőkutatási alapot vizsgálom c. kutatási irányokat, amelyek egymásra épülnek és KGST-lecsatlakozásuk is van.

Környezeti állapot az ezredfordulóig

Kísérleteket tettünk arra, hogy megválaszoljuk: milyen környezeti állapot várható hazánkban az ezredfordulóig, illetve 2020-ig? Egy interdiszciplináris kutatócsoporttal - amelynek erdőmérnök, biológus, meteorológus, vízépítő mérnök, matematikus, modellező és közgazdász tagjai vannak - az első lépésben egy kisebb régió környezeti állapotát modelleztük. A levegő, az erdőállomány, a vízfolyás, az erdei és vízi ökoszisztéma alrendszeréből felépített modell módszertani tapasztalatokat nyújtott az egész ország főbb kritikus környezeti folyamatainak előrejelzéséhez. Legérdekesebbek a levegő és az erdőállomány almodell összekapcsolásával nyert eredményeink. Modellünkben a kén-dioxid szennyezés

erdőre gyakorolt hatásának vizsgálatára koncentráltunk, hiszen ez az egyik (hangsúlyozom, csak egyik) kiváltója az erdők pusztulásának. Valamennyi fafaj és vizsgált körzet esetében kimutatható az összefüggés a szennyezési koncentráció értéke és a fák növekedési ütemcsökkenése között. Hazánkban a kiválasztott 12 pont közül három mérőpontban (a Nagybörzsöny, a Tatabánya és a Debrecen környéki erdőkben) átlag alatti a fák növekedése, Miskolc környékén az erdőállomány mérhetően pusztul, a további nyolc helyen pedig az erdőállomány átlagos vagy átlag feletti növekedése figyelhető meg. Változatlan emisszió feltételezés esetén nem következik be lényeges minőségi változás. Jelentős - évi 5%-os - emissziócsökkenés feltételezése esetén Tatabánya környékén 2000-re a fák növekedése várható, a Miskolc környéki erdőállomány pedig 2010-re vált át a jelenlegi pusztulásból stagnálásra. Ha az emissziócsökkenés csupán évi 2%-os, akkor a Tatabánya környéki erdőkben csak 2010-re várható a növekedés. Erős emisszió növekedés esetén a kritikus helyeken is pusztulás vélelmezhető. Ha két jelentős szennyezőforrást kivesszünk a modellből, akkor ez csak a közvetlen régiókban hoz jelentős változást, a többiekben nem. Az ezredfordulón tehát csak jelentős emissziócsökkenés esetén várható javulás, s a kismértékű emissziócsökkenés tíz évvel későbbi időpontra idéző kedvező változást.

Területünk 60%-a érzékeny a savanyodásra

A talaj almodell bekapcsolása a modellbe lehetőséget nyújt a talajokat érő savterhelések vizsgálatára és előrejelzésére. Hazánk területének jelenleg közel 60%-a érzékeny a savasodásra. Megyei szinten ez eltérő képet mutat. Bács-Kiskun és Fejér megyékben ez az arány 15% alatt van, de Borsod-Abaúj-Zemplén, Nógrád, Vas és Zala megyékben eléri a 90%-ot vagy az e fölötti értéket. (Természetesen az érzékenység különböző talajképződési tényezőkkel is összefügg.) A közepesen veszélyeztetett talajok aránya BAZ és Vas megyékben majdnem eléri a megye területének 50%-át. Az előrejelzések szerint változatlan szennyezés-kibocsátás hatására BAZ megyében öt év alatt 70 átlagos mezőgazdasági üzemenagyságnak megfelelő terület kerül a mérsékelt veszélyeztetetettől a közepesen veszélyeztetett kategóriába, 20 év alatt 25 üzem területe átkerülhet az erősen veszélyeztetett csoportba. Ez akkor következhet be, ha ma erőforrásaink allokálásánál nem vesszük figyelembe a hosszú távon ható környezeti folyamatokat, s például meszezéssel nem megyünk elébe a negatív következmények kialakulásának. A jövőben kívánatos (vagy elkerülendő) helyzetek kialakulása elleni védekezés céljából ezért célszerű ismerni azt, hogy milyen természeti környezetben kívánunk élni, s ehhez rendelni jelenbeni cselekedeteinket.

Másirányú számításaink azt mutatják, hogy nincsen önmagában vett jó vagy rossz környezetvédelmi stratégia; csak a gazda-

A futurológus

ságpolitikai alternatívák ismeretében lehet eldönteni azok megfelelőségét. Ez persze nem jelenti azt, hogy meg kell várni, milyen gazdaságpolitikát tűz ki a kormány, elébe is lehet menni ennek. El kell érni, hogy a gazdaságpolitika a legmesszebb menőkig vegye figyelembe az ökológiai szempontokat is. Annál is inkább, mert miközben a gazdaságpolitikában előtérbe került a rövid és középtávú problémakezelés, az ökológiai kérdéskörök "kezelése" kifejezetten távlatos természetű maradt és a mai aktuális döntések körétől ezek kissé távol kerültek. Nem szabad pénzügyi forrásaink hiányára hivatkozva háttérbe szorítani az ökológiai szempontokat, mert később már a lét – nemlét kérdése fog felmerülni.

– Foglalkoztatok-e a Bős-Nagymaros vízlépcső távlati következményeivel?

– Külön figyelmet nem kapott a modellben, így csak saját véleményemet tudom elmondani. A GNV eldöntésének időszakában világszerte sem, hazánkban meg kiváltképpen nem volt olyan hangsúlyozott a környezetvédelem jelentősége, mint napjainkban. Ha a létesítmény műszaki szempontból a lehető legtökéletesebb is lenne, akkor sem állná meg a helyét a mai ökológiai, ökonómiai és politikai szempontok és feltételek mellett.

– Figyelembe veszik-e a döntéshozók a jövőkutatók jelzéseit?

– Egyre inkább arra kényszerülnek, hogy ne tekintsenek el ezektől. A jövőkutatók tudományos alapossággal tárják fel a jövőben lehetséges fejlődéstendenciákat, eseményeket. Ezekre még akkor is rámutatnak, ha azok negatívak. Nem vezérlik őket olyan szempontok, amelyek miatt valamit el kell hallgatni. A nyugati kormányok nem kismértékben azért is álltak rá idejében új struktúrákra, mert komolyan vették a világmodellek sugallta tragikus következményeket. (Számításaink szerint a magyar gazdaság stabil fellendülése csak az ezredforduló után várható, de ez is csak akkor, ha a strukturális átalakulás a közeljövőben hathatósan megkezdődik.)

A magyar jövő kutatás eredményeinek elismerése tükröződik abban, hogy a Jövő kutatási Világszövetség 1990-ben Budapesten rendezi meg a XI. világkonferenciáját, amelyen a hosszú távú elképzelések és a je-

lenben hozott döntések kívánatos összhangjának kérdéskörét állítjuk az érdeklődés középpontjába. Több száz résztvevővel számolunk. A fiatalok számára pályázatot hirdettünk a konferencián való részvétel céljából.

A diákok és a futurologia

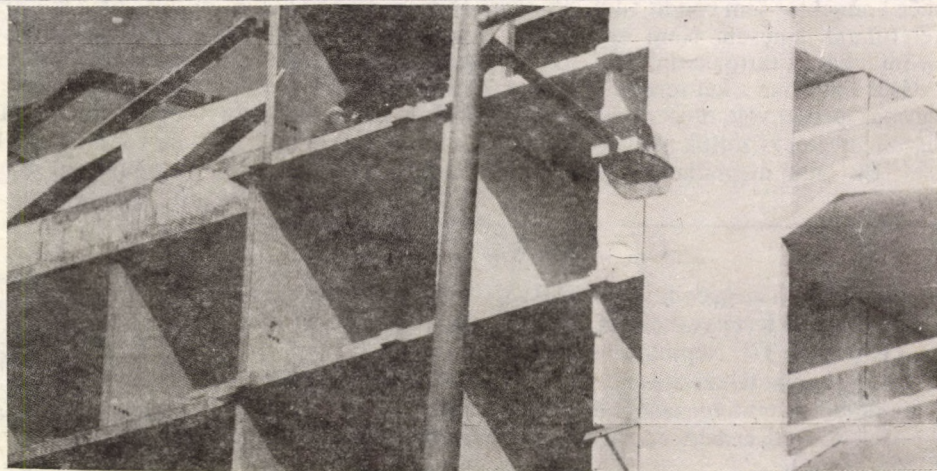
– Hogyan fogadják a diákok a jövőkutatást?

– Változóan. Az estisek, a kicsit idősebbek sokkal inkább a jövőre koncentrálnak, mint a nappali hallgatók. Egy korábbi vizsgálatunk az mutatta, hogy az 1970-es évtizedről a 80-as évtizedre csökkent a hallgatók távlatos jövőre orientáltsága (ebben tükröződik bizonyos, saját jövőjükkel kapcsolatos elbizonytalanodás is), fokozódott a rendszerszemléletű gondolkodási képességük és a kritikus szemléletük. Az utóbbi egy-két évben ismét megnőtt a nappali hallgatók érdeklődése a jövő iránt, s a jövőkutatás egyes aktuális kérdései (így Európa jövője, a szocializmus jövője, ökológiai-műszaki-gazdasági-társadalmi tényezők újszerű összekapcsolása, a fordulópontok előrejelezhetősége) különösen érdekesnek tűnnek számukra.

– Köszönöm a beszélgetést és kívánom, hogy legyen erőd a kitűzött feladatok teljesítéséhez.

H. E.

Gólyabál

Kell egy kégli

Közművelődés a raktárban?

Azonnal hagyjuk el a helyiséget!

A létünk is megkérdőjeleződik?

Hang és képanyag a bútorraktárban

Fellebezünk a döntés ellen

Csodálkozva tapasztaltuk, hogy a szomszédunkban működő Közművelődési Titkárság egyik napról a másikra eltűnt.

– Mi történt? – kérdeztem Czabán Györgytől, a KT munkatársától.

– Október végén kaptunk Csáki Csaba aláírásával egy levelet, melyben az állt, hogy másnap hagyjuk el a helyiséget. A levélben egyáltalán nem szerepelt valamiféle indok, miért kell távoznunk. Még szerencse, hogy nem találtak költöztetőt; így maradt néhány napunk arra, hogy összeszedjük a cók-mókjainkat. Egyébként ez már körülbelül az ötödik költözésünk a rekonstrukció során, és most is csak ideiglenes helyre kerültünk. Az ipargazdaságtan tanszéket is váratlanul érte az, hogy az egyik szobájukba tettek bennünket.

A másik helyiség, amit kaptunk, az a földszinti bútorraktár. Mivel a felső szobánk elég kicsi, most egyelőre a bútorraktárban tároljuk a filmklub, a dzseszklub és a Közgáz Vizuális Brigád felszerelését; a hang- és képanyagok, valamint más dokumentumok nagyrészét. Megjegyzem, a raktárról minden elmondható, csak az nem, hogy biztonságosan zárható. Féltő tehát, hogy a mintegy félmillió forint értékű berendezés eltűnik: a dokumentumokat vagy például a koncertekről készült felvételeket pedig még pótolni sem lehet.

A bútorraktár egyébként sötét és hideg. Mikor megkaptuk, még konnektor sem volt itt, alul telefonunk sincsen. Nem egy öröm tehát itt tartózkodni. Ráadásul korábban a két termünk egymás mellett volt, most pedig három emelet közöttük a távolság. Ez igen megnehezíti az

egyedülálló klubok aktivistáival, a programok szervezőivel való együttműködést.

Különben az egész költözködési eljárás nagyon furcsa, éppen ezért úgy érezzük, hogy lassan már a létünk is megkérdőjeleződik. Vannak ugyanis olyan csoportok, akik nálunk jobban tudják érvényesíteni érdekeiket. Sokszor például utólag tudtuk meg, hogy vezetői vagy egye-

ről készítettünk egy dokumentációt és fellebezünk a döntés ellen.

Egyébként ha egyszer mégis úgy dönt az egyetem vezetősége, hogy nincs szükség a munkánkra, akkor minden gond nélkül továbbállunk. Szó sincs arról ugyanis, hogy féltelnék pozícióinkat. Bármikor el tudunk helyezkedni máshol is. Főleg ennyi pénzért.

Kultúra, óh

temi tanácsulésen rólunk is szó esett, pedig nem is voltunk ott. Jóllehet a problémák korrekt kezelése megkívná azt, hogy mikor a közművelődést érintő kérdéseket tárgyalnak a felső fórumokon, akkor mi is kapjunk meghívást.

A mostani eset is azt bizonyítja, hogy az egyetemen nem veszik eléggé komolyan a KT funkcióját. Nagy tanulság ez nekünk, hiszen úgy látszik, jobban kell menedzselni magunkat, mert az egyetem vezetősége nem ismeri pontosan munkánkat. Az a tervünk tehát, hogy tevékenységünk utolsó pár évé-

Úgy érezzük, hogy az általunk működtetett programok sikeresek. A filmklub idején állandóan zsúfolt a IV-es előadó, az amatőr filmstúdió és a dzseszklub színvonalát számos díj, újságcikk minősíti. Tehát csak azt sajnálnánk, ha távozásunkat esetleg megsínylené az egyetemi közművelődés. Mert hát az egyetemi élethez hozzátartozik a kultúra is. Természetesen senkisé megpótolhatatlan, de mi az elmúlt évek során olyan jó – sokszor baráti – kapcsolatot építettünk ki Magyarországon és külföldön is, hogy féltő, hogy utánunk egy ideig űr marad.

*

– Mi volt a hirtelen költöztetés oka? Hol lesz a Közművelődési Titkárság végleges helye, mi lesz a további sorsa? – ezekkel a kérdésekkel Kupcsik József rektorhelyettest kerestem meg.

– A válasz elején hadd hangsúlyozzam, e témában ki-

csit kényelmetlen a helyzetem, hiszen egyszerre vagyok oktatósi rektorhelyettes és a Közművelődési Bizottság elnöke, így kétféle érdeket kell képviselnem. Ezért inkább csak a tényekre szorítkoznék. Több hónap óta megoldatlan volt a karok és dékáni hivatalok munkájához szorosan kapcsolódó gépi-nyilvántartási és oktatástechnikai csoport elhelyezése. A gondok az jelentette, hogy az e részleg számára eredetileg kijelölt szobát a tervzettnél nagyobb feladatokat ellátó dékáni hivatalok vették igénybe, ugyanakkor több okból is sürgetővé vált leköltöztetésük a dékáni hivatalok közelébe. Miután már korábban is szóba került a Közművelődési Titkárság elköltöztetése, ezért célszerűbbnek látszott, hogy az ő két szobájukat kapják meg az említett oktatásszervezési egységek.

Nem alakult ki egyetértés ugyanakkor a Közművelődési Titkárság elhelyezését illetően. Több lehetőséget is mérlegelt a vezetőség, de végleges megoldást – azonnali költöztetéssel – nem talált. Végül átmeneti igényű döntés született. Ennek megfelelően a III. emeleten ideiglenesen felszabadult egyik irodahelyiségben nyert elhelyezést a titkárság, a különböző felszerelési tárgyak tárolására pedig egy raktárhelyiséget kapott. Több javaslat is született a Közművelődési Titkárság végleges elhelyezésére. Legcélszerűbb megoldásnak az látszik, ha a titkárság a földszinten kap igényének megfelelő irodát. A hirtelen – bár szükséges – döntés nyilván okozhat kényelmetlenséget. Az ideiglenes elhelyezés kétségkívül zavarhatja a titkárság munkáját. Sajnos, a költözködéskor utemezős problémák merültek fel, a végleges elhelyezés sorozatos mozgással jár együtt (időben újabb és újabb igények is jelentkeznek), s ha egy láncszemnél fennakadás van, akkor ez az egész elfogadott tervet felborítja.

Az is kiderült, hogy a Közművelődési Titkárság tevékenységét nem mindenki ismeri teljes mélységében. Ezért olyan javaslat született, hogy a Közművelődési Titkárság egyetemi funkcióját, működését a vezetői értekezlet tárgyalja meg és ennek megfelelően biztosítsa a Közművelődési Titkárság működési feltételeit. A gyors tájékoztatás érdekében a vezetőség számára előzetes információs anyagot küldtünk ki.

R. I.

FELHÍVÁS

1990-ben is megrendezésre kerül a hallgatók önkéntes társadalomkutató teregyakorlata (idén 31. alkalommal, a gyakorlat régi neve: Téli Népművelési Gyakorlat volt).

A gyakorlat felkészítésből-felkészülésből, legalább tíznapos munkából és feldolgozásból-értékelésből áll.

Jelentkezni, érdeklődni lehet a Közművelődési Titkárságon (358. szoba).

Jelentkezési határidő: november 20.

Júda Oroszlánjai és Áldozati Bárány közösség

Kommuna őskeresztényi hagyományokon

Gyertyaöntés, közös éneklés

A főrábi Biblia magyarázata

A harmóniát keresve

Az Isten háta mögött és mégis a kebelén él egy fiatalokból verbuválódott kommuna, a Júda Oroszlánjai és Áldozati Bárány közösség. Valahol Bajót és Órisáp (Komárom megye) félúton, Péliföldszentkeresztén áll egy magányos, elhanyagolt kápolna a hozzá tartozó kúriával, mely kb. egy éve ad otthont annak a 18 fiúnak és lánynak, akik úgy érezték, hitüknek és személyiségüknek ez az életforma felel meg leginkább.

Kik ők, hogyan élnek, honnan és miért jöttek ide, hogyan gondolkoznak, milyennek látják önmagukat és egymást? – E kérdések motoszkáltak fejünkben, miközben Telkes Trabantunkkal ismerősök eligazítása nyomán úticélunk felé haladtunk.

Péliföldszentkeresztén két észlelhető építmény van: az egyik börtön, ahol enyhébb büncselekmények elkövetői töltik büntetésüket, a másik pedig a közösség. Furcsán hat ez, távol a világ zajától, egymás szomszédságában élnek rabok és önkéntes száműzöttek.

Ez utóbbit, persze nem kell szó szerint érteni, hisz a közösség aktív kapcsolatot tart fenn a külvilággal. Barátok és idegenek, hívők és hitet keresők jönnek egyre többen és többen. Terjeszkednek. Most vették birtokba második házukat, és lennének többen is, ha ezt a körülmények lehetővé tennék: Budapesten élő testvéreik közül sokan várják, hogy csatlakozhassanak. Addig is a Tömő utcai templomban tartják istentiszteleteiket, gyűjtenek maguk köré újabb és újabb embereket. Hétvégén egyenes buszjárat indul a Moszkva térről, mely nem ritkán zsúfolásig megtelik. Már ebből is látható, hogy ez a közösség mennyire különbözik a hagyományos rendektől. Ők itt valóban szívesen és teljes nyitottsággal testvérként fogadnak mindenkit. Meglepő már maga az üdvözlés: a köznapi kétoldali puzsi-puzsi itt egymás kétoldali homlokon biccentése helyettesíti.

A bemutatkozást követően Erzsébet kalauzolt végig ben-

nünket a kápolnán és a házon. Először a közösség történetéről kérdeztük:

– A Júda Oroszlánjai és Áldozati Bárány közösséget 1973-ban hozta létre Franciaországban egy Ephraim nevű zsidó származású református lelkész. A '68-as diákmegmozdulásokat követő zavaros időben sorra jöttek létre és szüntek meg különféle hitű közösségek, melyeknek politikai, világnézeti alapját hamar szétforgácsolták a hétköznapi, az emberi gyarlóság. Ephraim elgondolása szerint az Istenhez való közeledésre, hitre, alapozott, az őskeresztényi hagyományokhoz visszanyúló közösség képes egyedül fennmaradni. És valóban: az egymás iránti szeretetre, Isten, a tökéletesedés felé törekvő embercsoport együtt tud maradni s mind többeket maga köré vonzani. Ezt mutatja az is, hogy alapításai vannak már Libanonban és Afrikában és még sok helyütt a világon. Családok és egyedülállók együtt élnek pásztoraik vezetésével, együtt dolgoznak, imádkoznak, nevelik gyermekeiket.

– Miből tartjátok fenn magatokat?

– Gyertyaöntéssel foglalkozunk, mézet termelünk, azt adjuk el. De legfőképpen persze az egyház tart el bennünket.

– Lehet-e saját pénzetek, mármint a tagoknak?

– Nem, a közösség pénze a pásztorunknál van, aki egyébként az egyik lány, Ráchel bátyja, ki-ki felmerülő szükségletei szerint tőle kér és kap pénzt.

– Mennyire mozoghattok szabadon, milyen gyakran utazhattok?

– Évente két hétre mindenképpen hazamegyünk a családjához, de év közben is, amikor dolgunk akad. Nem egy olyan van köztünk, aki hetente megfordul Budapesten. Például a Menyus. Ő is a Közgázra jár, mint ti, estis lett miután hozzánk költözött.

Menyus, a pufók, szakállas fiatalemberekre jellemzően eleven szemű, jó humorú fickó. Jó Közgázos módjára imád politizálni.

– Lelkipásztorunkkal, a menyasszonyom, Ráchel bátyjával maximálisan osztjuk a Fidesz és az SzDSz nézeteit. Azért, mert vallási kommunában élünk, senki se gondolja, hogy apolitizálódunk.

– Mi hozott a közösségbe?

– Mint mindenki, magam is kerestem a dolgok összetartó erejét. Racionális beállítottságú voltam, az egzakt tudományok vonzottak. Hegedüs Miklós matematika tanár vallásossága mélyen hatott rám. Olvasni kezdtem a Bibliát, és egyre inkább a hit felé sodródtam. Valahogy idekerültem, ebbe a közösségbe, ahol, mint ti is érzitek, mindenkit elfogadnak, amilyen, ahol őszintén, szeretettel fogadnak, ahol – noha mi sem vagyunk egyáltalán tökéletesek, mégis – mindenki a jó felé halad, el kell jutnod a felismerésig, hogy ez a hit, Isten hite. Aztán, tudod, amikor részt veszel már olyan szintű Biblia-magyarázatokon, amilyeneket például Raj Tamás főrabbi tartott nekünk az Ószövetségből, lehetetlen meginognod. A héber írásjelek önmagukban is fogalmakat jelölnek, így milyen érdekes: az Énekek éneke például, amely mint tudjuk a

szerelem könyve "Sin" betűvel kezdődik, ami tüzet jelent.

– És te, Ráchel, hogyan kerültél ide?

– Én is valamiféle harmóniát kerestem. Minden, amit magam körül láttam, minden amit magam csináltam, tiltakozást váltott ki a belsőmben. De nem voltam képes változtatni. Nagyon gátlásos voltam. Vallásosak a szüleim, gyermekkoromban el-el jártunk misére, de kamasz koromban ezt már nem vettem komolyan. Azután a Zeneművészeti Főiskolán töltött évek alatt egyre gyakrabban beszélgettünk bátyámmal, aki közel hozta hozzám Jézust. És én is lassan elindultam Isten felé.

Ráchel nagyon szépen és nyugodtan beszél, hite megrendítő, éppúgy, mint V. Katié. Ő a péliföldszentkeresztusi ház első lakói közé tartozik:

– Múlt nyáron kaptuk az egyháztól ezt a házat, félig-meddig illegálisan, ugyanis az állami jóváhagyásra még várni kellett. De végül is, az itthoni változásoknak köszönhetően inkább békén hagytak minket, mint sem hogy kategórikus nemet mondanak kérésünkre. Ez, hogy mi így együtt lakhatunk, pár éve még elképzelhetetlen lett volna.

– Hogyan telnek napjaitok?

– Imádkozunk, dolgozunk a házban, a ház körüli parkban, énekeket tanulunk. Kinek-kinek megvan a maga feladata. Van egy állandó szakácsunk. Minden héten változik, hogy ki segít neki. Én magam a gyerekekkel foglalkozom. Három kisgyerek lakik velünk, akik ugyan még óvodás korúak, de nemsokára iskolába mennek. Ha felnőnek, szabadon dönthetnek, velünk maradnak vagy a civil életet választják.

A szobák szerények, de otthonosak, meleg, mint az egész itteni légkör. A kápolnában csodálatos együtténeklés győz meg összetartozásukról. Azt hisszük, ezek az emberek, a Júda Oroszlánjai és Áldozati Bárány közösség, egy egészséges szigeten élnek. Nekik sikerült.

**Keveházi Katalin
Békés Zoltán**

A berlini "antifasiszta védőfal" születése

A szovjet párt 1956. februári XX. kongresszusa és a hruscsovi desztalinizálás hatására kibontakozott, igaz meglehetősen mérsékelt, NDK "szocialista megújulást" 1956. decemberétől annál szigorúbb "visszarendezés" követte. A Wolfgang Harich és filozófustársai elleni per 1957. márciusában az értelmiségi olvadás végét jelezte. Az egy ideig német Gomulkának tekintett Karl Schirdevan vezette "pártellenes frakciót", amely az NDK "messzemenő demokratizálását akarta elérni", s ezáltal "a XX. kongresszus eredményeit opportunistá módon értelmezte", pedig az 1958. februári KB ülésen "leplezték le"; Walter Ulbricht, a kompromisszumokat nem ismerő erély politikusa ismét kikezdehetetlen hatalmi pozíciókra tett szert.

20 pfeningért kockázatmentes menekülés

A Német Szocialista Egységpárt (NSzEP) V. kongresszusán, 1958. júliusában így meghirdették a "szocializmus felépítésének befejezését". Ettől nem teljesen függetlenül, "Berlin helyzetének normalizálása", a "nyugat-berlini NDK-ellenes aknamunka felszámolása" az elkövetkező időszakban az NDK vezetésének hangsúlyos törekvésévé vált. Ugyanis az "NDK húsába verték"-nek tekintett Nyugat-Berlin a nyugatra távozó kelet-németek legkézenfekvőbb célpontját jelentette. A berlini gyorsvasút 20 pfeningért mindenki számára biztosította a kockázatmentes menekülés útját, amelyet 1961-ig a másik Németországot választó 2,7 millió NDK állampolgár mintegy fele vett igénybe.

A berlini kérdés megoldásában az NDK mindenekelőtt a szovjet diplomácia segítségére számított, amely a nyugati világban eluralkodó "szputnyik-sokk" árnyékában 1958 végén magabiztos diplomáciai lépéseket indítványozott Berlin négyhatalmi státuszának megváltoztatására. Nyikita Hruscsov először 1958. november 10-én kérdőjelezte meg e státuszt, majd november 27-én a Szovjetunió ultimatív jegyzékben szólította fel a nyugati hatalmakat, hogy Nyugat-Berlint hat hónapon belül "demilitarizált szabad várossá" változtassák. Ellenkező esetben a Szovjetunió külön békeszerződést köt az NDK-val. A nyugati hatalmak reakciója a pániktól az elszántság hangoztatásáig terjedt, ám úgy tűnt, hogy az 1959. májusában Genfben kezdődött külügyminiszeri találkozón sikerült, ha nem is megoldani, de enyhíteni a Berlin-problémát. Rádásul Nyikita Hruscsov látogatása az Egyesült Államokban 1959. szeptemberében a nagyhatalmak közötti enyhülést tükrözte. A "camp-davidi szellem" azonban meglehetősen rövid életűnek bizonyult: 1960. májusában az amerikai U-2-es kémrepülőgépek lelövése után meghiúsult a párizsi négyes csúcstalálkozó – tovább folytatódott a jegyzékdialogus a német kérdésben, s a Berlin-probléma a szovjet-amerikai viszony egyik sarkalatos pontjává vált. Hiába találkozott egymással 1961. június 3-án Bécsben John Kennedy és Nyikita Hruscsov, találkozásuk eredménytelen maradt. Az mindenesetre világossá vált: az amerikai kormány ragaszkodik a nyugati hatalmak berlini jelenlétéhez és a Berlinhez vezető utak biztosításához.

A Berlin-probléma megoldása az NDK vezetésének azért is mind sürgetőbbé vált, mert a menekültek száma az ötvenes évek végétől újból a magasba szökött. Mivel elsősorban a fiatalok, illetve a magasan kvalifikált munkaerő választotta a német kérdés ilyen-fajta egyéni megoldását, ezen fenyegető méretű kiáramlás hatalmas veszteséget okozott a demokratikusnak nevezett német államnak. A Berlin státuszával kapcsolatos nemzetközi bizonytalanságon túl ezen exodusnak főként belpolitikai okai voltak. 1960. elején az országban addig ismeretlen méretű kollektivizálási kampány kezdődött "a mezőgazdasági termelési viszonyok forradalmi átalakítására."

A később "szocialista tavaszként" emlegetett időszak jelentős társadalmi feszültségekkel, konfliktusokkal járt; a "berlini nyitott határ" problémája ezzel párhuzamosan mind kritikusabbá vált az NDK vezetése számára. 1960. novemberétől a nyugatnémet állampolgárok kelet-berlini tartózkodását belépési engedélyhez kötötték; az egységpárt ezzel szándékozott útját állni az "emberkereskedők" áldatlan tevékenységének, akik az NDK propaganda szerint "elcsábították" állampolgárait. Az ún. "fejvadászok" elleni perekben egyre drágább ítéletek születtek (12-15 év börtön), ám sem ez, sem pedig az "éberség fokozása" nem tudta feltartóztatni a menekülők növekvő áradatát.

Bizonyos, hogy az NSzEP vezetése 1960. tavaszától ismételten sürgette e probléma megoldását. A Varsói Szerződés tagállamai először 1960. februárjában folytattak konzultációt Moszkvában az NDK helyzetéről. 1960. novemberében a kommunista világmozgalom moszkvai konferenciáján a német párt képviselői ismét beszámoltak problémáikról, majd 1961. márciusában a VSz Politikai Tanácskozó Testülete (PTT) vitatta meg az esetleges NDK lépéseket.

Igaz, Walter Ulbricht ezen a PTT ülésen ugyan nem tudta elfogadtatni a testvérpártokkal a Berlin keleti szektorának határán felállítandó szögesdrót-barrikád tervét, ám engedélyt kapott a lehetséges alternatívák kidolgozására.

Fedőneve: "kínai fal"

A "határbiztosítási akció" megtervezésével az NSzEP vezetésén belül Erich Honeckert, a PB biztonsági ügyekért felelős tagját, az 1960-ban létrehozott Honvédelmi Tanács titkárát bízták meg. A "kínai fal" fedőnevű operáció keretében három alternatív koncepció lehetőségét vizsgálták: a Berlinbe vezető légiutak lezárása; szögesdrót-barrikádok, majd betonfal a berlini szektorhatár mentén; egész Nagy-Berlin lezárása, a négyhatalmilag igazgatott város elszigetelése az NDK többi részétől. Mint ismeretes, végül a második variáns győzedelmeskedett: igaz, a legnagyobb titokban, de megkezdődött a szükséges építőanyagok felhalmozása, s a szektorhatár közelébe telepítése. 1961. június 15-én W. Ulbricht nemzetközi sajtókonferenciát tartott: kemény szavakkal bírálta a berlini "emberkereskedelmet", Berlin "szabad várossá" alakítását követelte, s az egyik kérdésre válaszolva leszögezte: "úgy tűnik, egyes nyugat-berliniek azt kívánják, hogy az NDK fővárosának építőmunkásait egy fal építésére mozgósítsuk... senki sem szándékozik falat építeni a Brandenburger Tor mellett."

1961. júniusának végétől az NDK hatóságok erőteljes kampányba kezdtek a "határátlépők" problémájának megoldására. Ugyanis Berlin 1948-as adminisztratív megosztása ellenére, amely az ötvenes évek folyamán a gazdasági élet, a kultúra és a sport minden területére kiterjedt, s olyan látványos intézkedésekben is tetten öltött, mint a keleti és a nyugati szektorok közötti telefonösszeköttetés (!) megszakítása 1952. májusában, 1961. nyarán a 63 ezer kelet-berlini mellett, aki a nyugati szektorban dolgozott, még mintegy 10 ezer nyugat-berlininek a keleti szektorban volt a munkahelye, s a város két fele közötti személyforgalmat naponta 500 ezer főre becsülték. 1961. július elején egy rendelet megtiltotta, hogy a nyugati szektorokban munkát vállalók Kelet-Berlinben vásároljanak tartós fogyasztási cikkeket, néhány héttel később már lakbérüket is DM-ben kellett fizetniük, holott keresetük csak egy részét kaphatták devizában; az NDK sajtó közben szüntelenül a "határátlépők" titkos üzenetéről cikkezett. Július 22-én az NDK hatóságok korlátozták a szektorok közötti vasúti (S-Bahn) forgalmat, s tovább szigorították ellenőrzésüket. A félelmeket, hogy az egységpárt vezetése döntő lépésre szánta el magát, olyan rémhírek is erősítették, melyek nagymennyiségű szögesdrót-szállítmányokról és a nemzeti néphadsereg (NVA) alakulatainak Berlinbe áramlásáról szóltak. Aligha meglepő hát, hogy a Torschlusspanik hatására halatlanul magasba szökött a menekülők száma: 1961. augusztus első napjaiban naponta 1500-2000-en hagyták el az NDK-t.

Berlin mindinkább a nemzetközi figyelem középpontjába került: igaz, a város négyhatalmi státusza előírta a szabad forgalmat a szektorok között, a nyugati szövetségesek az életbe léptetett NDK korlátozásokra azonban csak felszívi tiltakozásokkal reagáltak, s Nyugat-Berlin polgármestere, Willy Brandt hiába figyelmeztetett, hogy mindent el kellene követniük a város egységének, s a szektorok közötti mozgásszabadságának fenntartásáért. Augusztus 4-6 között Párizsban az angol, francia és amerikai külügyminiszterek a nyugatnémet von Bretano bevonásával tanácskoztak a szövetségesek esetleges válaszlépéseiről a Berlin-kérdésben, de a francia diplomácia megvétózta a négyhatalmi konferencia javaslatát Berlin státuszáról.

Ugyanakkor, augusztus 3-5 között, a VSz pártvezetőinek moszkvai tanácskozásán a testvérpártok hozzájárultak az NDK "határbiztosítási intézkedéseikhez". Az egész szocialista tábort fenyegető presztizsvesztés ellenére Walter Ulbrichtnak végül sikerült meggyőznie őket, s mindenekelőtt Nyikita Hruscsovot, a berlini fal épí-

tésének elkerülhetetlen szükségességéről; ráadásul valamennyi konferenciársztvevő abból indult ki, hogy a nyugati hatalmak csak Nyugat-Berlin státuszának védelme mellett kötelezték el magukat, de semmit sem tesznek majd az NDK területén fogasított intézkedések ellen. A VSz kormányai ezért a tanácskozás közös zárónyilatkozatában javasolták az NDK kormányának, hogy "tegyen intézkedéseket a Nyugat-Berlin körül húzódó határ megbízható védelmére és hatékony ellenőrzésére". Figyelemreméltó módon, e kommunikét az ADN, az NDK hírügyöksége 1963. augusztus 13-án vasárnap nem sokkal éjfél után (!) hozta nyilvánosságra, amelyet az NDK minisztertanácsának és belügyminisztériumának rendeletei kísérték.

Hamarosan betonfalat emeltek

A "béke érdekében, az NDK védelmének biztosítására és a többi szocialista állam biztonságának növelésére" született minisztertanácsi dekrétum azonnali hatállyal elrendelte, hogy "a nyugat-németországi és nyugat-berlini revansista és militarista erők tevékenységének felszámolása végett az NDK határain, beleértve Nagy-Berlin nyugati szektorainak határát is, olyan ellenőrzést vezessenek be, mint az minden szuverén állam határán elfogadott." E határt a jövőben az NDK állampolgárai csak külön engedéllyel léphették át; a belügyminisztériumi rendelet a szektorok közötti 87 átkelőhelyből 13-at hagyott meg, a Friedrichsstrasse kivételével megszünt a város két fele közötti S-Bahn és metróforgalom; a berlini magisztrátus rendelete pedig a kelet-berliniek nyugati szektorokban történő munkavállalását tiltotta meg. A rendeletek közzétételével egyidőben (hajnali fél kettő körül) jelentek meg az NVA egységei, melyek az éjszaka folyamán a Volkspolizei és a népi miliciák munkasalakulatainak segítségével a keleti és nyugati szektorok közötti határt szögesdrótakadályokkal zárták le. A középületeket, a kormányzati negyedet és a szovjet követséget páncélosok őrizték. Másnap úttörők és FDJ-aktivisták virággal és frissítőkkel köszöntötték az "építőmunkás hősokeket", akik az ideiglenes akadályok helyébe hamarosan betonfalat emeltek.

Az "államhatár biztosításának" radikális intézkedése az NDK-n belül széleskörű politikai-ideológiai és adminisztratív offenzívával párosult. Augusztus végén az üzemekben az egységpárt vezetése "offenzív politikai vitagyűléseket" kezdeményezett, s a kormányrendeletet adott ki a "tartózkodási helyek korlátozásáról". Ezt a szovjet büntetőjogból átvett intézkedést "az államhatalom helyi szerveinek kívánságára" olyan személyek ellen alkalmazhatták, akiknek "magatartása veszélyt jelentett a közösség számára". Az újságok hamarosan számos olyan ítéletről tudósítottak, melyek e rendelet alapján születtek: így például egy lipcei esztergályos ellen, akiről kiderült, hogy "az imperialista ideológia mélyesen áthatotta gondolkodását"; ez abban nyilvánult meg, hogy munkahelyén egyedül ő nem volt hajlandó támogatni a kormány augusztus 13-i intézkedéseit üdvözlő táviratot, amiért átnevelő táborba utalták.

Egyidejűleg megkezdődött a küzdelem az "ideológiai disszidálás" ellen, amelyet a Szabad Német Ifjúság (FDJ) militáns aktivistái a gyakorlatban is kibontakoztattak: "Aktion Blitz contra NATO-Sender" névvel hadjáratot indítottak a nyugati tévéadások vételére alkalmas televízió-antennák ellen.

Tűzparancs, átnevelés

A berlini fal mentén életbe lépett tűzparancs, a politikai jogbíráskodás, s általában az államhatalom demonstrációja megtette hatását: az ország politikailag nyugodt vagy inkább mozdulatlan maradt. Miután elérte célját, e "kemény ököl" politikája az 1961-es év végére mindinkább visszazorult, s Walter Ulbricht hangsúlyozta: "nagyot tévednek, akik azt hiszik, hogy a nevelő munkát félvállról lehet venni, azért, mert ma már nem nyitottak a határaink. Ez árt az NDK fejlődésének".

Az NDK hivatalos szóhasználatában ezen építményt sokáig csak "antifasiszta védőfalnak" nevezték. Hiszen 1961. augusztus tizenharmadika "az imperializmusnak lehetetlenné tette, hogy a jövőben benyomulásra használja ki az NDK addig nyitott határait, végérvényesen lezárult annak lehetősége, hogy kelet felé terjessze ki uralmát". Bizonyos, hogy azon az augusztusi napon az egységpártnak aligha volt ideje ünnepelni. Azóta azonban az NSzEP vezércikkkel és katonai díszszelével minden évben ünnepként emlékezik e napra – az NDK titkos születésnapjára.

MEZEI GÉZA

AMIÉRT A HARAG SZÓL

– Szerintem nagyon tapintatlan lépés volt. Nem tudom, hogy képzelik ezt. Ráadásul a részleteket sem ismerjük, csak azt, hogy ki kell költözni. Kész, ennyi.

– Állítólag az egyetemi tanrendünkben benne van, de mi ilyen tájékoztatást nem kaptunk, csak most, két héttel az eset előtt úgy hírlik, hogy ki kell költözni, ez teljesen meglepetésszerű...

Íme két, eléggé jellemző részlet azokból a válaszokból, amelyeket október 24-én délután kaptam arra a kérdésre, hogy: mit tudtok a kiköltözésről? A megkérdezettek ekkor már tudták, hogy miről van szó. Nézzük hát az előzményeket. A napot megelőző héten kis, kézzel írt plakátok hívtak fel tiltakozásra az ellen, hogy a szocialista országok kosárlabdásainak rendezett bajnokság alatt az egyetem belső kollégiumaiból a negyed- és ötödéveseknek ki kell költözniük. A dolog annál is inkább mellbevágta az érintetteket, mivel jónéhányan a kiköltözés tényéről is csak a tiltakozásra felszólító hirdetésnyelvből szereztek tudomást. Teljes volt tehát a bizonytalanság afelől, hogy mi is fog történni november 3-tól 8-ig, ezért a megjelölt időpontban minden érintett egybegyűlt a Kinizsi kollégium nagytermében. Itt előbb Kupcsik József, a kollégiumigazgatónak címzett, és a kiköltöztetés ügyében intézkedést kérő rektorhelyettes kapott szót.

Előzmények

Közlendőjét a végéről kezdte. Elmondta, hogy az egyetem vezetése a hallgatók ellenére nem kíván ilyen intézkedést hozni, ezért eltekintenek a kiköltöztetéstől, de egyben az erre az időszakra meghirdetett tanulmányi szünetről is, mivel ez a kettő összefüggött. A jelenlévők azonban kíváncsiak voltak a dolgok előzményeire is.

Az ügy márciusban kezdődött, amikor Tóth Andorné, a testnevelési tanszék vezetője kérte az egyetem vezetését, hogy a mérkőzissorozaton részt vevő csapatok számára tegye lehetővé – az elmúlt 18 év gyakorlatához hasonlóan – a kollégiumi elhelyezést. Mivel már ekkor úgy gondolták, hogy az évközi kiköltözés gondot jelenthet, javasolták, hogy a mérkőzések nyár végén, a tanév előtt legyenek. Ez az időpont azonban a külföldi csapatoknak nem felelt meg, így gondoltak arra, hogy november 7-e környékére helyezték át a bajnokságot, mivel tapasztalat, hogy a néhány napnál hosszabb ünnepek alkalmával a kollégiumok gyakorlatilag kiürülnek.

Hibák

Erre akkor még nyugodtan gondolhattak, hiszen akkor november 7-e még ünnep volt. El is határozta hát az egyetemi tanács a tanulmányi szünetet. Ezt a dolog természeténél fogva – igazán könnyen át lehetett vinni. Rögtön a döntés után aztán már elmondták mind a Hallgatói Tagozatnak, mind a kollégium igazgatójának, hogy mire is jó ez a szünet. Ekkor persze már a hallgatók és a kollégium vezetője is kifogásolta az eljárást és a kiköltöztetést is, mondván, hogy nem tudták, hogy ez is "benne van a csomagban". Mind a szünet, mind a kiköltözés ennek ellenére elfogadtatott, azzal, hogy idejében tájékoztatni kell minden érintettet arról, hogy milyen segítséget kérnek tőlük az egyetem hagyományos hírnevet ápoló kosárlabdatorna megszervezéséhez.

Félreértések

A döntő (kettős) hiba ezután következett. A kollégisták egészen október végéig mit sem tudtak sem a felkérésről, sem a bajnokságról, sem a szünetről. Az egyetem vezetésének szintjén eldöntött tényeket ugyanis a dékáni hivatalokból kiküldött év eleji tájékoztatók nem tartalmazták (egyszerűbben: a dékánok nem tudtak a rektori döntésről -?), viszont visszafelé sem volt tökéletes az információáramlás: az egyetem vezetése ugyanis nem szerzett arról tudomást, hogy nem minden dékáni tájékoztató tartalmazza a szünetet. Szívességgérés, felkérés a diákok felé pedig VÉGKÉPP SEHOL és SEMMIKOR nem történt. Ezekről a súlyos hibákról mit sem tudva a dolog eldöntésében érintettek nyugodtak voltak, hiszen:

– a diákok mindenről tudnak, felkérték őket a kiköltözésre (gondolja a rektorhelyettes),

– nem a mi feladatunk a tájékoztatás tanrendi ügyekben (gondolja a HT),

– a hagyományoknak megfelelően szervezzük a bajnokságot (gondolja a testnevelési tanszék),

– a diákok tudnak a dologról, és valószínűleg nagyjából el is fogadják, hiszen nem zúgolódnak miatta (gondolja a kollégium igazgatója).

És persze nyugodtak a diákok, mert nem tudnak az egészről semmit. Nyugodtak is voltak egészen addig, míg – szinte ultimátumszerűen – nem kaptak (hiányos) tájékoztatást.

Talán egy ilyen – előre láthatóan kínos (lásd a HT és Bejcziné Horváth Irma kollégiumigazgató reagálása) – ügy megérdemelte volna azt, hogy minden érintett alaposan odafigyeljen, hogy mi történik és mi nem. Talán akkor nem veszik a kollégisták ultimátumnak a kollégiumi helyek elkérését, talán akkor elkerülhettünk volna néhány személyeskedő vitát, és akkor talán nem lenne ilyen sok embernek keserű a szájíze.

Talán akkor.

Marsi András

Trygve Magnus Haavelmo, az 1989-es közgazdasági Nobel-díjas

A közgazdasági kutatások terén elért kimagasló teljesítmények jutalmazására a Svéd Tudományos Akadémia által 1968-ban a svéd központi bank fennállásának 350. évfordulója alkalmából alapított "Alfred Nobel-érem"-et, amely erkölcsileg természetesen azonos értékű a Nobel-díjjal és az összege már 3 millió svéd korona (kb. 27,5-28 millió forint) ebben az évben 21. alkalommal ítéltek oda. Idén a norvég Trygve Magnus Haavelmo professzor kapta a modern ökonometriai módszerek valószínűség-számítási megalapozásához való hozzájárulásért, és a gazdasági stratégiák szimultán elemzésének kidolgozásáért.

A Svéd Tudományos Akadémia döntése, mellyel "a közvélemény előtt szinte teljesen ismeretlen", (HVG) "a közgazdaság-tudomány berkeiben is alig ismert" (Figyelő) norvég tudóst tüntette ki 27.-ként az idén, igen pozitív visszhangot váltott ki a skandináv országokban. Haavelmo ugyanis a második norvég közgazdász – az első az 1969-ben kitüntetett Ragnar Frisch –, aki ebben az elismerésben részesült. Eddig egy-egy francia, holland, norvég, orosz, osztrák, két svéd, négy angol, és 15 amerikai (közülük egy-egy francia, holland, olasz és két orosz származású) közgazdász kapta meg ezt a díjat. Haavelmóval együtt tehát már négy skandináv közgazdász birtokosa a kimagasló elismerésnek.

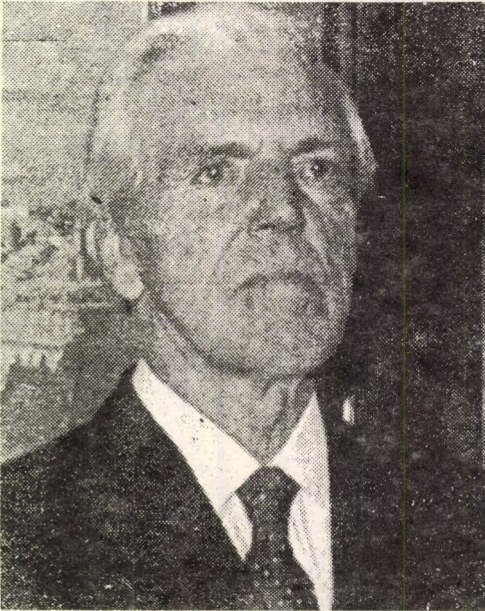
Haavelmo 1911. december 13-án született az Oslo melletti Skedsmoban. Egyetemi tanulmányait 1933-ban fejezi be Oslóban, ahol a közgazdaságtant már Ragnar Frisch adja elő. Az egyetem elvégzése után a Frisch által akkor alapított Közgazdasági Intézet munkatársa lesz. Statisztikai ismereteit Dániában tökéletesíti, majd 1939-ben a Rockefeller-alapítvány ösztöndíjas kutatójaként az USA-ban dolgozik. 1941-ben a Harvard Egyetemen védi meg az ökonometria valószínűség-számítási megközelítésével foglalkozó doktori értekezését. Részt vesz a Chicagói egyetem mellett működő Cowles Commission kutatásaiban. Az itt dolgozók fő kutatási témája az egyensúlyi elmélet matematikai alapjainak lerakása, illetve kidolgozása. A Cowles Commission munkájában az idők során a későbbi Nobel-díjasok közül Arrow, Debreu, Klein, Koopmans, Modigliani, Simon vettek részt. A háború alatt (pontosabban 1944-46-ban) a norvég kormány-nak dolgozott az USA-ban működő norvég nagykövetség kereskedelmi attaséjaként.

1947-ben tér vissza hazájába és 1948-tól az oslói egyetem professzora, – előbb statisztikát majd közgazdaságtant ad elő. 1979-ben vonult nyugdíjba. Több egyetem – például 1957-58-ban a Ford-alapítvány meghívására a chicagói – vendégprofesszora. Számos tudományos társaság – többek közt az Econometric Societynek, a Norvég Közgazdasági Társaságnak (1957-ben elnöke is) – tagja.

A statisztika bekapcsolása a szimultán egyenletek rendszerébe (The statistical implications of a system of simultaneous equations) című írásában 1943-ban elsőként veti fel az egyidejűség statisztikai követelményeit a gazdasági modellekben. Valószínűségi megközelítés az ökonometriában (The probability approach in econometrics) című 118 oldalas műve, amely doktori értekezésének bővebb kifejtése, nagymértékben járult hozzá az ökonometria valószínűségelméleti megalapozásához és részletesen foglalkozik azzal, hogy a több változós modellekben nem csupán egyetlen összefüggés van és ezért a korábban alkalmazott módszer érvényessége erősen korlátozott lesz. Az egyensúlyi költségvetés multiplikátor hatása (Multiplier effects of a ballanced budget) című 1945-ben megjelent írásában fogalmazza meg azt az összefüggést, melyet a közgazdasági irodalom Haavelmo-teorémaként ismer. Ez a tétel azt magyarázza meg, hogy milyen meghatározott feltételek mellett képes a kiegyensúlyozott költségvetés is expanzív hatásokat gyakorolni a konjunktúráis folyamatokra. Ha az adó-bevételek nőnek és a többletjövedelmet állami beruházásokra fordítják, akkor egy olyan expanzív hatás lép fel, amely a lakossági bevételeket a költségvetési többletbevitel összegénél jobban növeli mert a kiadásmultiplikátor nagyobb lesz mint az adómultiplikátor.

Az élelmiszer-kereslet statisztikai elemzése: példák a strukturális egyenletek szimultán értékelésére (Statistical analysis of the demand for food: examples of simultaneous estimation of structural equations) című M. A. Girshick-vel közösen írt tanulmánya 1947-ben jelent meg. Ebben az élelmiszerek iránti összereslet alakulását vizsgálták az USA-ban az 1922-1941 közti időszakra vonatkozóan. Kutatásai-

hoz öt egyenletről álló szimultán egyenletrendszert használtak fel. Az egyenletrendszerben a következő változókat vették figyelembe: az egy főre jutó élelmiszer-fogyasztást, az élelmiszerek kiskereskedelmi árát, az egy főre eső rendelkezésre álló jövedelmet – az utóbbi két változót a létfenntartási költségek

Nobel-díjas közgazdász

indexével osztották –, az egy főre jutó mezőgazdasági élelmiszertermelést, valamint a farmereknek fizetett árakat (szintén a létfenntartási költségek indexével osztva). Tinbergen ezt az írást úgy minősíti, hogy "különösképpen fontos mint a szimultán egyenletek alkalmazására vonatkozó példa". Ugyancsak az általa megfogalmazott új statisztikai módszerrel, a szimultán-egyenletek segítségével vizsgálta Haavelmo a fogyasztási határhajlandóságot A fogyasztási határhajlam mérésének módszerei (Methods of measuring the marginal propensity to consume) című 1947-ben megjelent írásában. Kimutatja, hogy az USA-ban az 1922-41 közötti időszakban a fogyasztási határhajlam értéke a régi módszerrel – a legkisebb négyzetek módszerének minden egyes egyenletre külön-külön történő felhasználása esetén – 0,73, míg a szimultán-egyenletek segítségével még a legegyszerűbb esetben is 0,67.

Az amerikai tartózkodás idején megírt eddig említett és egyéb cikkeinek is a jelentőségét egyik méltatója a következőképpen fogalmazta meg: "Haavelmo professzor művei jelölték ki azokat az utakat, amelyeken haladva pontosabb következtetések vonhatók le a gazdasági adatokból és a gazdasági elméletek viszonylag megbízhatóan tesztelhetők. Az általa bevezetett módszerek – habár ez alig ismerik el – ma már minden ökonometriai munka alapjaiban ott vannak, lett legyen szó akár egy gyakorlati közgazdász mikroökonómiai dolgozatáról, akár a kormányok számára készített és felhasznált makroökonómiai előrejelzésekről". (Financial Times)

Norvégiába való visszatérése után Haavelmo érdeklődésében az ökonometria mellett fontos helyet kaptak a közgazdasági elméletek, mivel az oslói egyetemen közgazdaságtant is kezdett tanítani.

1949 őszén az egyetemen előadássorozatot tart a hosszú távú gazdasági tendenciákról, a hangsúlyt a fejletlen országok problémáira helyezve. Az előadások alapján egy stencillezett egyetemi anyag készült, melyet több ismerőse – köztük Tinbergen is – elolvasott. Tinbergen meg is jelenteti 1954-ben az általa szerkesztett Contribution to economic analysis (Bevezetés a közgazdasági elemzésbe) sorozat harmadik köteteként Tanulmány a gazdasági fejlődés elméletéről (A study in the theory of economic evolution) címmel. Haavelmo ebben a könyvében részletesen kifejti, hogy mivel járulhat hozzá a közgazdasági elemzés a világméretű egyensúlyhiány megértéséhez. Igen fontos, hogy a kérdést gyakorlatilag közelíti meg és a téma kapcsán olyan kérdéseket vizsgál, mint a népességnövekedés, az oktatás, a migráció, a nemzetkö-

zi szintű újraelosztás hatása és szerepe a növekedésben.

1957-ben a Norvég Közgazdasági Társaság évi ülésének elnöki megnyitójában, – amely 1958-ban Az ökonometrikus szerepe a közgazdasági elmélet fejlesztésében (The role of the econometrician in the advancement of economic theory) címmel jelent meg, – nyomatékosan hangsúlyozta, hogy az empirikus kutatást szilárdabb elméleti alapokra kell helyezni, az elméletnek pedig jobban kell támaszkodni az empirikus kutatásokra.

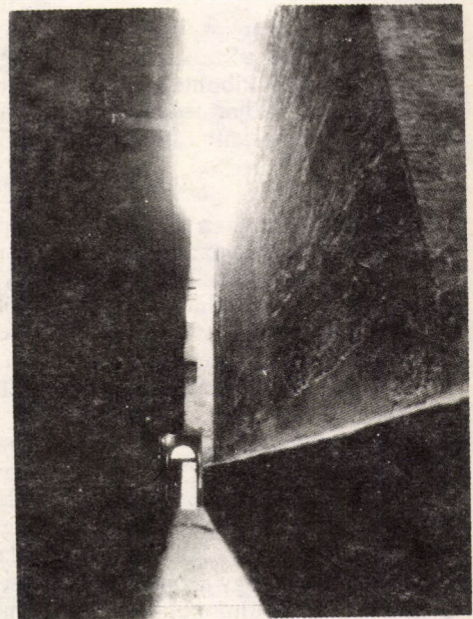
A beruházás elméletének vizsgálata (A study in the theory of investment) című könyve 1960-ban jelent meg a chicagói egyetem gondozásában. A négy részből álló könyvben először röviden áttekinti a létező elméleteket és a problémákat, ezután behatóan elemzi a tőkét mint termelési tényezőt, majd a beruházás és a növekedés általános összefüggéseivel foglalkozik és végül megvizsgálja a beruházási folyamatot a kereslet és kínálat által szabályozott piacon. Fő célja a beruházási igény makroökonómiai elméletének mikroökonómiai megalapozása. Részletesen elemzi a tőkeelméleteket, hangsúlyozza, hogy az optimális tőkefelhasználás elmélete önmagában nem magyarázza meg a beruházásokat, megkülönbözteti a tőkét mint stock fogalmat és a beruházást mint flow fogalmat. Kifejtett gondolatai nagy hatással voltak az adott témakörben folytatott elméleti és alkalmazott kutatásokra és hozzájárult az ún. neoklasszikus tőkefelhalmozási elmélet térhódításához.

A további műveiben is számos izgalmas és aktuális problémát vizsgál. Így többek közt a népesedés és a gazdasági fejlődés kapcsolatát (The race between population and economic progress, 1961), az árhomogenitást (The notion of price homogeneity, 1963), a jóléti gazdaság kérdését (Some observations on welfare and economic growth, 1970), a környezetvédelem problémáját, stb.

Haavelmo – amint a bevezető életrajzi adatokból is kitűnik – oktatóként is aktív volt. Több mint harminc éven keresztül a közgazdaságtan elméleti kérdéseinek széles körét érintő előadásain a norvég közgazdászok nemzedékei nevelkedtek.

Haavelmo valószínűleg nem nagyon szereti a reflektorfénybe állítást és a szerepelgetést, illetve a publicityt. Legalábbis erre lehet következtetni a legelső bosszús reagálásából, amikor tudomására hozták a Svéd Tudományos Akadémia döntését. Ugyanis kapcsolta a telefonját, beugrott a kocsiába és meglépett vidékre, az újságírókkal pedig csak annyit közölt: "Nem szeretem az ilyen típusú díjakat!"

dr. Mihalik István

Alan Parker: Angyalszív (Angel Heart)

"Ura pockoknak, egereknek, békáknak, tetveknek, legyeknek..." (Goethe: Faust)

Alig három-négyszáz évvel ezelőtt még egész Európa a boszorkányüldözések lázában égett (néhányan szó szerint), egyaránt közkézen forogtak a gonosz megidézését és a megidézett leleplezését szolgáló kézikönyvek. De hova tűntek mára a valaha volt mágikus praktikák, mint a teliholdkor elemészett fekete kandúrok, a tömentelen feláldozott fekete kakas, a rituális emberáldozatok (Kőműves Kelemen), a varázslatok, a rontást előidéző és elhárító mondókák, az ördögidézés és az ördögűzés vagy a lélek elrablásának módszertana? Tényleg eltűntek, vagy csak felvilágosult (?) korunkban titokban, rejtett zugokban hódolnak a másik princípiumnak, a sötétség, tisztatlanság, legyek és férgek urának, aki diadalt ül a reménység, a C-vitaminos cigaretta és a Zyklon-B korában?

A mágia fokozatosan vált tiltott, bár irigyelt területből legális, de lenézett diszciplínává, amelynek képviselői jogosultak ugyan a tömegkommunikáció érdeklődésére, de nem jogosultak arra, hogy elfoglalják helyüket az immár csaknem 107 szabad művészet között. És persze csak a kék hírek között kaphatnak helyet azok, akik magukat kárhozott lelkeknek, az ördög zsákmányának vallják, és vélekedésük maga is emberek életét követeli (lásd Manson-banda stb.) Vajon ezen a nyilvánvaló örültségen túl hány embernek jut eszébe, hogy legalább felületében végigtekintsen az etnológusok által összegyűjtött kultúrkinccsen, és hogy kiválassza az analóg példákat, a kísértetiesen hasonló eseményeket, a kollektív kulturális mintákat, amelyek évezredek keresztül szabták meg emberi közösségek viselkedését? Tényleg lehet mondani, hogy ezen mintákat, motívumokat sokszor a tömegmédiák terjesztik, de a lényeg, hogy a történetek évszázadról-évszázadra válto-

zatlanul élnek tovább és hatásuk már nem magyarázható a közvetítő médiák működésével. Lehet, hogy ezek a történetek visszanyúlnak az emberiség elképzelt kollektív tudattalanjáig, hogy tömör brutalitásukkal egyszerűen a káosz bizonytalanságát váltják fel a borzalom bizonyosságával. Mindenesetre élő és minden korszakban ható tényezővé váló hatástípusokkal él az, aki horrorfilmet, vagy horrorba hajló történetet alkot – úgy tűnik, az emberek minden korban szeretik látni a bűnbeesés és a kárhozott képeit.

A nyugati civilizáció embere is talált magának egy mintát, amely mintegy meghatározza helyzetét a világban és azt mítosszá is merevítette. A Faust-mondára gondolok, amelynek elemeit felhasználja Parker filmje is. Faustunk kisstílusú magánnyomozó, korántsem lenne egyenrangú párja Chandler vagy Hammett hasonló foglalkozású (film általában Humphrey Bogart által megjelenített) alakjainak. Jóképű, belevaló brooklyni kölyök, akinek "herót"-ja van a csirkéktől és a templomoktól. A neve egyenesen beszédes: Harry Angel (Mickey Rourke alakítja).

A nyomozás, mint olyan nem véletlenül vált a világ akár filozófiai igényű megismerésének metaforájává – a nyomozó is pusztán csak saját kategóriáit, rendszereit próbálja ráerőltetni a világra több-kevesebb sikerrel. Angel magától Lucifertől kap megbízást arra, hogy kutasson fel egy eltűnt személyt, akiről a végére kiderül, hogy azonos nyomozónkkal – és aki ezt korántsem lelkesen kénytelen konstatálni. Sátánunk ezúttal lezser, fesztelen világfi (Robert De Niro), műveltnek tűnő arisztokrata – üdítően hat a sok rothadótestű pokolfajzat után – és mindenesetre közelebb áll a klasszikus Mephisto-figurához. Angel nyomozása persze nem oly tartalmas, mint volt Dr. Faustusé; az eredmény a minden intellektuális sallangtól mentes helyzet: lelke a

Sátáné, őt pedig várja az összkomfortos kondér – bukott angyalként száll alá a bérházi liften. No persze, lehetne mondani, mire is lenne képes egy amerikai Faust egy amerikai filmben – de hát itt még Lucifer is kénytelen új nevet és magatartást felvenni – ez már nem Doktor Faustus "paradicsomi Európája". Harry Angelben két személyiség lakik és ő csak az egyikről tud – a másik által elkövetett gyilkosságok számára egyszerre útjelzők és akadályok nyomozása során, de végül elvezetik őt a megoldáshoz: a minden transzcendensből idegenkedő nyomozónak szembe kell néznie a világ metafizikailag és mitikusan kettős jellegével, persze számára csak az a lényeges, hogy ő maga éppen a rossz oldalon álló közkatona, lopott lélekkel és személyiséggel.

Parker jó filmet rendezett (jobbat, mint mondjuk a Fal, vagy a Madárka), remek vágásokkal, néha egészen elképesztő hatásokat tud elérni, néhány motívummal (a leálló ventilátor, a hátulról mutatott sötét ruhás nő stb.) képes sejtetni és előrejelezni. A kamera nagy nyugalommal pásztazza az expresszív, brutális és néha gyomorforgató történéseket, néha el-elidőz egy pillanatra a szerteszaladó patkányokon vagy egy utcán heverő hullán. Mindazonáltal meg kell hagyni, nem mindig jelent különösebb élményt a film talán túlságosan is egyszerű képi nyelve, de ez abból is adódik, hogy nem horrort látunk, hanem a hagyományos "film noir" parafrázisát. Az említett filmtípushoz képest a szituáció kifejezetten Borgesre emlékeztető: a nyomozóról a saját nyomozása során kiderül, hogy maga a gyilkos. Valószínűleg igaz az a megállapítás, amelyet Eco idéz egy tanulmányában, miszerint már csak egy megírandó könyv maradt, mégpedig az, amelyben az olvasó a gyilkos.

Barotányi Zoltán

SZDSZ kongresszus volt

UNIVERSITAS-INFORMÁCIÓK

Újra érvényes a már tavasszal jól bevált prémiumrendszer. Ennek lényege: az a tagunk, aki egy adott hónapban egy munkán legalább 40 órát dolgozik, az arra a keresetére 10 % prémiumot kap, azaz például 70 Ft-os órabér helyett 77 Ft-os órabérért dolgozik. Ez a rendszer 1989. október 1-től 1989. december 31-ig érvényes.

Aki a tagsági viszonyát 1989. október 20-ig nem hosszabbította meg, az még 1989. november 21-ig megteheti az irodában, 200 Ft-os Különjárási díj befizetése ellenében. (Ehhez az érvényes diákigazolvány szükséges!)

Tagsági viszonyt hosszabbítani hétfőtől - csütörtökig 9-16 óráig lehet. Egyéb ügyekben (belépés, kilépés stb.) a pénztár hétfőtől-csütörtökig 13-16 óráig van.

Oktoberi munkára fizetés november 21-én kedden lesz, 13-17 óra között. Csak az veheti fel a fizetését, aki a tagsági viszonyát meghosszabbította, vagy kilépett.

Novemberi munkára fizetés december 14-én csütörtökön 13-17 óra között lesz.

Évvégi jövedelemkiegészítés (részesedés) fizetése:

1989. december 20-án, szerdán 16 - 21 óráig és

1989. december 21-én, csütörtökön 9 - 12 és 13 - 16 óráig.

Aktuális információkért keresd fel az irodánkat, telefonon, vagy személyesen.

Típusmunkáink:

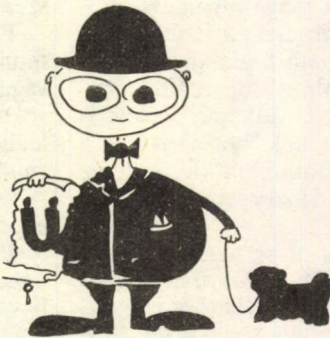
- 1/ szakmai (adminisztratív, közgazdasági)
- 2/ nyelvhasználat
- 3/ számítástechnika, adatrögzítés
- 4/ marketing
- 5/ fizikai (alkalmi, rendszeres)
- 6/ ügynöki

Érdekesség: mostmár vannak három számjegyű órabéreink is!!

Címünk: 1092 Budapest, Kinizsi u. 1-7. I/160. szoba

Telefon: 117-0233/150. vagy 117-6426

Keress bennünket, hogy kereshess!

PÁLYÁZAT

Az áruforgalmi és idegenforgalmi tanszék reklám kabinetje azonnali belépésre keres egy fő II. III. esetleg IV. évfolyamos hallgatót demonstrátori állás betöltésére, aki érdeklődik a reklám, a kommunikatív tevékenység és a számítógép programok gyakorlati alkalmazása iránt. Alapfokú számítógép ismeret szükséges.

Jelentkezés: Egyetem 313-as szoba Dr. Sándor Imre tanár úrnál.

A SZÉCHENYI ALAP FELHÍVÁSA

A nagyeceni Széchenyi Kör és a Széchenyi Társaság által létrehozott Széchenyi Alap célja Széchenyi István emlékének ápolása, illetve szellemében való társadalmi, csoportos, egyéni szellemi és gyakorlati cselekvés támogatása.

Az Alap szerény anyagi eszközökkel rendelkezik, amely magánszemélyek, szervezetek befizetéséből származik. Az Alap munkájához és tőkájéhez bármely magán- és jogi személy hozzájárulhat. Ezúton kérjük fel azokat, akik a kitűzött cél szolgálatában pénzt vagy közreműködést ajánlanak fel, jelezzék ezt az Alap Kuratóriuma titkárnak, Buday Miklósnak (1368 Budapest, Pf. 192. Tel.: 142-6509).

Az Alap 1990-ben támogatásait az alábbi célok szolgálatába kívánja állítani:

1. Széchenyi István emlékének ápolása

1991-ben ünnepeljük a legnagyobb magyar születésének 200. évfordulóját. Felajánlottuk anyagi hozzájárulásunkat a család nagyeceni mauzóleumának tatarozásához, a Széchenyi emléket megőrkítő Vaskapu-i emléktábla helyreállításához.

Pályázatot hirdetünk az emlékével minden Széchenyihez méltó formájának támogatására, amely alkalmas

- az ifjúság érdeklődésének felkeltésére,
- elhanyagolt vagy nem jelzett emlékhelyek megőrkítésére.

2. Oktatás és művelődés

Támogatást ajánlunk fel egyéni vagy csoportos pályázóknak, akik az oktatás és művelődés korszerűsítését a gyakorlatban kísérik meg. Pedagógusok, könyvtárosok, népművelők már folyamatban lévő és valamiképpen mérhető olyan kezdeményezéseit segíti az Alap, amelyek a mindennapi életben használható módszereket mutatnak fel. Az oktatást és művelődést tágasan értelmezzük, tehát a gyerekkortól a felnőttképzésig.

Pályázhatnak egyének, közösségek, intézménnyel együttműködő közösségek.

A pályázatoknak tartalmazni kell a programot, az eddigi tevékenység ismertetését, a támogatás felhasználására vonatkozó elképzelést, a tevékenység esetleges más támogatóit.

3. Egészségvédelem, egészségmegőrzés

Támogatást ajánlunk fel azoknak, akik az egészség megőrzését, a lakóköznyezet védelmét, egészségre káros hatások csökkentését, az ehhez szüksé-

Ki megy Kanadába és az USA-ba?

A Kanadába és USA-ba meghirdetett ösztöndíj-pályázatok elbírálásának eredménye: A bíráló bizottság tagjai voltak: Zalai Ernő tudományos rektorhelyettes, Jeszenszky Géza dékán, Zelkó Lajos dékán, Sipos Zoltán dékánhelyettes, Szegeci Zoltán adjunktus.

A bizottság áttekintette a beadott írásos pályázati anyagokat, ennek alapján 2 illetve 5 fő meghallgatása mellett döntött.

A személyes meghallgatásra október 24-én került sor, majd az alábbi döntés született:

USA: Soós Tamás IV. éves külgazd. szakos hallgató

Kanada: Rechnitzer Judit IV. éves külgazd. szakos hallgató, Fehér Imre IV. éves külgazd. szakos hallgató.

A beadott anyagok alapján a bizottság összbenyomása az volt, hogy igen jó, a hallgatók felkészültségét bizonyító pályázatok születtek.

Egyetemünknek a jövőben további lehetőségei nyílnak arra, hogy hallgatókat küldjön különböző külföldi egyetemekre tanulmányaik folytatása céljából. A közeljövőben várhatóan Hollandiába és NSZK-ba

tudunk pályázatot meghirdetni.

Ezzel kapcsolatban kérünk minden érdeklődőt, hogy kísérelje figyelemmel a nemzetközi csoport hirdetőtábláját és a Közgazdász.

Dr. Zalai Ernő
tud. rektorhelyettes
A bizottság elnöke

A Közgáz DiákCentrum decemberi műsora a következő:

december 1.: Exotic;

dec. 8.: Hobo Blues Band;

december 15.: East;

december 22.: Katona Klári.

Mozifilmek, videofilmek, non-stop disco (d.j.: Szeles Tibor), teaház, salátabár, casino

Zsötem !

KÖZGAZDÁSZ

A Marx Károly
Közgazdaságtudományi Egyetem
lapja

Felelős szerkesztő:

HALAY EDIT

Szerkesztőség:

1093 Dimitrov tér 8. Tel: 117-4548

Kiadja a Hírlapkiadó Vállalat

Bp. VIII., Blaha L. tér 3.

Felelős kiadó:

VÁGNER FERENC

Készíti: Dél-Pesti ÉSZKV

Nyomdai részleg

1165 Emma u. 1.

Felelős vezető:

KEREKES FERENC

ISSN 0230-7529

Budapest, 1989. október hó